

ôhenk

AYLIK FİKİR, KÜLTÜR ve EDEBİYAT DERGİSİ

Sayı : 8 Yıl : 1999

Fiyatı : 500.000 TL

Ey yeşil sarıklı ulu hocalar bunu bana öğretmediniz.

Bu kesik dansa karşı bana bir şey öğretmediniz

Kadının üstün olduğu ama mutlu olmadığı

günlere geldim, bunu bana öğretmediniz.

Hükümdarın hükümdarlığı için halka yalvardığı,

ama yine de eşsiz zulümler işlediği vakitlere erdim

bunu bana söylemediniz.

İnsanlar havada uçtu ama yerde ölüver.

Bunu bana öğretmediniz.

Kardeşim İbrahim bana mermer putları

nasıl devireceğimi öğretmişti.

Ben de gün geçmez ki birini patlatmayayım.

Ama siz kağıttakileri ve kelimelerdekini

ve sözlerdekini nasıl sileceğimi öğretmediniz...

(S.KARAKOÇ)

dil ve

edebiyat

Dosya

Sözcüklerin Gücü

Edebiyatın Gücü

Canım İstedik

Şiir

Siu Töresi

Zuleyha Şiirleri

Majda Sana

Anma

N.Fazıl Kısakürek

Genç Kalemler

Kitap İncelemesi

Sofî'nin Dünyası

AHENK

YAZ '99

SAYI: 8

Aylık Fikir, Kültür ve Edebiyat Dergisi

Sahibi

KUSVA İletişim Ltd. Şti. Adına

Ahmet SEYMEN

Editör

M. Sait KARAÇORLU

Yazı İşleri Müdürü

Özgür AKŞİT

Yayın Kurulu

M. Sait KARAÇORLU

Hayri BOSTAN

Mesut BARIŞ

Mahmut EMEKLİ

Adnan ŞENOL

Muhterem AKTAŞ

Hüseyin ÖĞÜTÇEN

M. Emin TOPDEMİR

Muhammed HÜKÜM

İdare Yeri

Abdurrahman Yüksel Cd. No: 6, Kat: 4
İZMİT

Basım Yeri

Nil Ofset / Adapazarı

Kapak & Grafik

Süleyman. Mavuş

İÇİNDEKİLER :

Editör'den

Sözcüklerin Gücü - **Mehmet Sait Karaçorlu**

Kurt Vasfi Ali, **Edebiyatın Gücü**

Siu Töresi - **Süleyman Pekin**

Coşkun Bir Irmak - **Beka Nur**

Anladımsa Arap Olayım - **Gürbüz Cazim**

Orda Kimse Var mı? - **Süleyman Pekin**

Züleyha Şiirleri - **Adnan Şerifoğlu**

Mehmet Akif Ersoy'un Şiir Dünyasından Parıltılar -

Erdoğan Muratoğlu

Muhammed İkbal - **Ali Mehmet Kehaya**

Müjde Sana - **Beka Nur**

Yaşamak - **Ahmet Kemal**

Gümüştane-Kürtün'den Gelen Mektup - **Necla Bayram**

"Kaldırımlar" ın Sakarya" - **Necip Fazıl Kısakürek**

Bahçecik, Bir Tarih ve Tabiat Harikası - **Mehmet Bayram,**

Selman Metinoğlu

Kaç Kelimeyle Konuşuyorsunuz? - **M. Hocaoğlu**

Canım İstedi - **Özgür Taşçı**

Topum Kirlenir Amca - **Ahmet Kerem Aksu**

Sofi'nin Dünyası - **Mehmet Harputlu**

Kardelen - **Dilruba Kutlu**

Bu Şehirde Ben Varım - **Coşkun Yüksel**

EDİTÖRDEN

*Ey yeşil sarıklı ulu hocalar bunu bana öğretmediniz
Bu kesik dansa karşı bana bir şey öğretmediniz
Kadının üstün olduğu ama mutlu olamadığı
Günlere geldim bunu bana öğretmediniz
Hükümdarın hükümdarlığı için halka yalvardığı
Ama yine de eşsiz zulümler işlediği vakitlere erdim
Bunu bana söylemediniz*

Diyor Sezai Karakoç Hızır ile Kırk Saat'ın 2. Şiirinde.

Halkın ne mesaj verdiğini bilme uzmanlarının, toplum mühendislerinin, lider terbiye edicilerin, geçmişe özlemi ciğerlerini yakan ilericilerin, mevcudu koruma saplantılı devrimcilerin, geleceğin hayaliyle sermest gericilerin ve diğerlerinin halini resmettiği için kapağa almadık bu mısraları. Dosya konumuz **Dil Ve Edebiyat**'ı hazırlarken kelimelerin gücüne çok çarpıcı bir örnek olarak gördük.

Şiirin devamında, mermerler ile sözcüklerin gücü arasındaki kıyaslamayı buluyoruz.

*İnsanlar havada uçtu ama yerde öldüler
Bunu bana öğretmediniz
Kardeşim İbrahim bana mermer putları
Nasıl devireceğimi öğretmişti
Ben de gün geçmez ki birini patlatmayayım
Ama siz kağıttakileri ve kelimelerdekini ve sözlerdekini nasıl sileceğimi öğretmediniz*

Dil ve Edebiyat Ahenk'in sadece bir aylık dosya konusu değil elbette. Omurgası. Hatta kendisi. Şiirin anlaşılır olması tartışmasına bu sayımızda Süleyman Pekin'in "Orda Kimse var mı ?" başlıklı yazısı ile bir cevap geldi. Cazim Gürbüz "Anladım sa Arap Olayım" diyerek bir başka pencere açıyor konuya. Geçen sayımızdaki şiirli bulmacamızın cevabı Nabi'den bir beyit [Ey şiir meyanında satan lafz-ı garibi / Divan-ı gazel nüsha-i kamus değildir] bu tartışmada taraflardan biri.

Gümüşhane Kürtün'den bir eleştiri yazısı aldık. Bu bizi ziyadesiyle memnun etti. Daha önce belirttiğimiz gibi eleştirileriniz bizi yanlışlardan kurtaracak. Yayın ediyoruz. Yakın uzak desteğini, ilgisini, beğenisini ve eleştirisini esirgemeyen her kese şükran ve minnet doluyuz. Orada birisinin olduğunu görmek gerçekten çok güzel.

AHENK bir türlü aylık olarak çıkma istikrarını yakalayamadı. Çıkma başarısını göstermesi bu özrüne bir mazeret olur tesellisi içindeyiz.

Esenlik ve sağlık dileklerimizle

Editör

SÖZCÜKLERİN GÜCÜ

M. Sait Karaçorlu

Batı kaynaklarında Jeriko'nun büyülu sözcüğünü anlatan bir efsane vardır. Jeriko çok kalın duvarlarla çevrili bir şehirdir. Bir kale. İçine girilmesi, fethedilmesi, ele geçirilmesi bu kalın duvarları yıkmak veya aşmak mümkün olmadığı için imkansız olan bir şato. Her türlü saldırıdan korunan ve içerdekilerin dışarıdakilere istediklerini yapabildikleri güç alanları. Bu duvarlar bir bilge kişinin öğrettiği sesle yıkılır.

Aşılamayacak kadar yüksek ve kalın kale duvarları sesle yıkılır mı? Sesin bunu sağlayacak fiziksel gücü var mı ? Elbette var. Bilge kişinin öğrettiği –veya sağladığı ses- nasıl bir ses idi? Bunu bilmek galiba mümkün değil. Bu mümkün olmayışı bu günün şartlarında nasıl her türlü imkan ve fırsatın insanları sömürmek, köleleştirmek için kullanıldığını gördükçe memnuniyetle karşılamak gerekiyor.

Bu efsanenin geçtiği şehir büyük ihtimalle bizim kaynaklarımızda “ERİHA” olarak adı anılan şehirdir. Eriha Ken'an diyarında, bu günkü Filistin topraklarında M.Ö. 7 bin yıllarında varolan bir yerleşim merkeziydi. Hz. Musa'nın Kızıldenizi mucizesi ile ikiye bölerek Mısır'dan getirdiği İsrailoğulları'nın yerleşebilecekleri tek şehir burasıydı. İsrailoğulları on iki kabileydi. Şehrin surlarını sesle yıkan Bilge; on iki kabilede birinin Nakib'i {kelimenin çok ilginç anlamı için, Elmalı; 3/1604} olan Yuşa b. Nun idi.

Bu hadiseye, Merhum Cemil Meriç, kelimelerin gücüyle ilgili Fildişi

Kulesinden kaleme aldığı yazıda bir cümle ile değinmiş. “Kelime Jeriko'nun surlarını yıkan büyülu güç” diyor.

Sözcükleri sadece iletişimin aracı görmek pek doğru değil. Onların kendine ait sırlı ve anlaşılmaz ama duyulur ve yaşanılır bir güçleri de var. Ses nasıl zihinsellikten öte fiziksel bir güce sahipse sözcüklerin de fiziksel sayılabilecek etkilerini gözlemleyebiliriz. Kulağın beyne ulaştırdığı her ses, her sözcük ve her sözcüğün zihinde oluşturduğu anlam, bilinçten veya bilinçaltından gelen bir karşı oluşumu, çoğunlukla eyleme dönüşen bir tepkiyi hazırlıyor. Seviniyor, üzülüyor, hüzünleniyor, neşeleniyor, öfkeleniyor, beğeniyor, nefret ediyor ve seviyoruz. Bu tepkisel eylemlerin ilk basamağı algıladığımız ses olduğuna göre davranışlarımızı algıladıklarımıza göre sınıflayabiliriz.

Biz sınıflamadan önce karşımızdaki yapmışsa bu sınıflamayı, bizden istediği veya beklediği davranışı çoğunlukla yönlendirebilecek, yönetebilecektir. Yani muhatabımız eğer sözcüklerin gücünü kullanmasını bilen ve beceren birisi ise, gelişigüzel konuşmayan veya kendi tepkisel sözcüklerini kullanmayan, ne yaptığının bilincinde biri ise büyük ihtimalle konuşmasının amacı bizimle ilgili hedefine ve amacına ulaşmak olacaktır.

Kaçınılmaz yol ayrımı sözcüklerin gücünün hangi amaç için kullanıldığının ayrımıdır.

Her güç gibi sözcükler de insanların lehinde veya aleyhinde kullanılabilir. Hayra veya şerre hizmet edebilir. Sözcüklerle özgürlük meşaleleri yakılabilir. Yine sözcükler insanları köleleştirmek, birey oluşlarını yok edip bir bütünü basit küçük ve önemsiz bir parçası haline getirmek için kullanılabilir.

Pazarlamacıların, satıcıların aldıkları akademik düzeyde eğitimleri, “karşıdakinin aklını almadan parasını alamazsın” özdeyişine dayalı ideolojik yaklaşımları, istatistiksel rakamları artıran başarıları, grafik eğrilerini düşüren yenilgileri hep, döner dolaşır “sözcüklerin gücünü” iyi kullanmaya dayanır.

Politika cambazları, bezirganlar, ruhbanlığa soyunanlar hep aynı gücü iyi kullanan insanların arasından çıkmaktadır. Ve bu bir tesadüf değildir. Ama silah ve para gibi somut güçlerin yanında sözcüklerin gücü daha masum daha ince daha rafine bir yöntemdir. Elbette sözcüklerin gücünün bu yönde kullanımı diğerlerine nazaran daha masumdur.

Bu yönüyle sözcüklerin gücünün ön plana çıkması olumlu bulunmalıdır. Hatta diğerlerinden daha ön planda olması için çaba da gösterilmeli. Çünkü sözcüklerin gücü üzerinde mesai harcayanlar sözcüklerin gücünü kullananlardan en az etkilenenlerdir.

Sözün gücü ve güzelliği kadar amacı ve hedefini de algılamalı. Çünkü amacı

anlaşılan her söz zararı en aza indirgenmiş sözdür. Her türlü zarar ve ziyan da amacı gizli olan, ilk bakışta anlaşılmayanlardan gelmektedir.

Amacı güzel kendisi doğru kurgusu iyi bir söz ise dinleyip benimsemeli. Çünkü “kulak vermemek” sözün gücünden kurtulmak değil tam aksine o güce kendini daha açık daha savunmasız hale getirmek olacaktır. Fakat bilmeli ki “kötüye kullanmak” sözcüklerde silah ve para gibi somut güçlerden daha çok ihtimal dahilindedir.

Bir avuç güç bir çuval haktan daha iyidir diyenler, gaye vasıtayı meşru kılar diyenler, şarlatanlar için kurulan cümlelerinde “büyük, yüce” sıfatlarını bolca kullananlar, beğenmediklerine “hırsız, adi, aptal, vatan haini, satılmış” nitelendirmelerini rahatlıkla yapabilenler, kullandığı sözcüklerdeki gücü düşüncelerinden değil bağlantılarından alanlar işte bu gücü kötüye kullananlardır.

Sözcükleri düşüncenin somutlaşması olarak görmek sahip olduğu gücü kötüye kullanma çarpıklığını yok edebilir. Belki haklılığını ve doğruluğunu kanıtlayabilmenin tek çaresinin güçlü olmak gücü, ele geçirmek olduğunu zannetmek saplantısını da giderebilir.

Galiba öncelik Jeriko'nun büyülü sesi gibi sözcüğün gücüne güvenebilmekte.

EDEBİYATIN GÜCÜ

Dr. Ali Vasfi Kurt

Edebiyat, bir coğrafya veya milletin, bir devrin, bir sanat ekolünün edebî mahsullerinin tümüne verilen isimdir. Türkçe’imizde öncelerine arapça aslına uygun bir biçimde “İlmu’l-Edeb” veya “Ulûm-i Edebiye” şeklinde kullanılmaktayken, Tanzimat’tan sonra, Fransızca “littérature” veya “belles lettres”in karşılığı olarak Edebiyat kelimesi kullanılmıştır.

Edebiyat, kelime, terim, argo ve özel meslek dilleriyle zenginleşmenin yanında, edebiyatçıların şahsî tasarrufları ve mecazlarla insanoğlunun varlığına paralel olarak yaşamağa ve gelişmeye devam etmektedir. Arapça’da elo-Luga ve el-Lisan şeklinde ifade edilen kelimeye karşılık olarak biz Türkçede farsça bir kökten gelen ve “gönül” anlamında olan “dil” kelimesini kullanmaktayız. Bu çok anlamlıdır. Nitekim merhum Yahya Kemal Beyatlı, güzel Türkçemiz için: “Bu dil, ağzımda annemin sütüdür” demiştir. Herhangi bir insan topluluğu diliyle millet olur. Milliyet dediğimiz, büyük manevi güç kaynağının en büyük, en etkili bir unsur dildir. Bu nedenle her millet kendi dili üzerinde son derece hassas ve dikkatlidir. O halde dilin her türlü tahriplere karşı korunması, istikrar içinde gelişip zenginleşmesinin sağlanması, milli kültür hizmetlerinin en başında gelir. Edebiyat bir milletin ruhunun aynasıdır. Milletlerin devirler ve asırlar boyunca geçirdikleri dil, duygu, düşünce, inanç ve ahlak gelişmelerini, ruhi ve sosyal değişmelerini edebiyatlarından takip etmek mümkündür. Edebiyat milletlerin hayatına yön veren, milletlerin manevi hayatını düzenleyen üstün bir terbiye ve telkin vasıtasıdır. Dilimizde bu kelimenin “edeb”

kökünden gelmesi tesadüfi ve anlamsız değildir.

Her edebi eser aynı zamanda bir sanat eseridir. Edebiyat tam anlamıyla bir zihin sanatıdır. Doğru, düzgün ve güzel yazma ve konuşma sanatıdır. Bu sanat vasıtasıyla dil sanatkarane bir şekilde kullanılmış demektir. Edebi eser güzel ve tesirli bir biçimde söylenmiş veya yazılmış olmasının dışında herhangi bir aracıya gerek olmaksızın orijinal yapısıyla her seviyeden okuyucusunu zaman ve mekanla sınırlı olmaksızın doğrudan doğruya ulaşılarak etkileyen tek sanattır. Edebi eser, somut gerçeklikleri açıkça ifade etmenin yanında; duygu, düşünce, hayal, tasavvur ve gözlemlerden ibaret olan soyut gerçeklikleri dil ve kalem dışında hiçbir araca ihtiyaç duymadan apaçık veya mecazi –sembolik bir şekilde ifadeye muktedirdir. Yani bir edebi eseri okuyan veya dinleyen sanatkarın duygu, düşünce ve hayal dünyasında oluşmuş farklı bir aleme girmiş olur. Böylece insanın duyuş ve düşünüşüne yeni ufuklar açılmış, yeni boyutlar kazandırılmış olur.

Nazım ve nesriyle bir söz sanatı olan edebiyat; mimari heykel, resim, dekoratif ve musiki gibi plastik ve fonetik sanatlara oranla bu denli zenginliğini ve güçlülüğünü, kullandığı yegane malzemenin söz olmasına borçludur. Söz yalnız insanlara mahsus bir Allah vergisidir. Edebiyat da insanı diğer yaratılmışlardan farklı, üstün ve şerefli kılan bu bağışın zirvesini teşkil eden, diğer güzel sanatlar gibi, yine insana mahsus yüksek bir manevi meşguliyet ve faaliyet sahasıdır. İnsanın şeref ve yüceliğinden doğar, insan şerefini

yükseltir, insanı ve onu kuşatan her şeye sevgiyi saygıyı dile getirir.

O halde şöyle bir tanım yapabiliriz: Edebiyat duygu, düşünce ve hayallerin okuyucuda veya dinleyicide heyecan, hayranlık ve estetik zevk uyandıracak şekilde sözle veya yazıyla ifade edilme sanatıdır.

Devirden devire, kişiden kişiye değişse bile her edebi eserin kendi kuralları içinde zevke, duygulara hitap eden estetik bir yapısı, ifade tekniği ve üslubu olduğu gibi; tema, ana fikir veya tez denilen bir mesajı vardır. Bu nedenle edebiyatın estetikle birlikte felsefe, din, ahlak, psikoloji, sosyoloji ve tarih gibi diğer fikir ekolleri ve ilim disiplinleriyle de ilişkisi vardır. Her edebi eser, diğer güzel sanatlardan farklı olarak “dil” gerçeğine dayandığı için ister istemez milli bir karakter taşımaktadır. Edebi bir eser, onu meydana getiren sanatkarın tesiriyle ferdi olmakla birlikte, insanlığın ortak duygu ve düşüncelerini yansıttığı nispette beşeri bir karakteri yüklenir. Daha değişik bir ifadeyle söylemek gerekirse; hiçbir edebi eserin onu meydana getiren sanatkarın derin kültüründen, çağının olaylarından ve özelliklerinden, bulunduğu toplumun geleneklerinden ve sorunlarından, nihayet insanlığın ezeli ve ebedi duygu ve davranışlarından izler taşımaması düşünülemez.

Edebiyatın tanım ve içeriği hakkında yapmaya çalıştığımız olabildiğince özet girişten sonra, “Edebiyatın Gücü” başlığı altında ne söylemek istediğimizi belirtelim. Hiç kuşkusuz “Edebiyat” kelimesi gücünü kendi kökeninden almaktadır. O da Arapça’da başlıca, davet, incelik, kibarlık, zarafet, beğenmek, alışkanlık, adet ve bir şey hakkında bilgi anlamlarında “e-d-b” kökünden türemiş olan “Edeb” kelimesidir. Kur’an-Kerim’de hiçbir türeviyle geçmeyen bu kelime hemen hemen yukarıdaki anlamların hepsinde hadis-i şeriflerde

kullanılmaktadır. Aynı kökten gelen te’dib “birini bir konuda bilgilendirme”, edib ise “bir şey hakkında bilgilendirilmiş kişi” anlamında kullanılmaktadır. Bir davet veya düğünde ikram için hazırlanmış yemek ve ziyafet sofrası anlamında el-Ubde ve el-Me’dube yine aynı kökten gelmektedir. Bu sonuncu türevdeki “dal” harfi böyle damme ile olduğu gibi el-Me’dube şeklinde fethasıyla da rivayet edilmektedir ki; her iki okunuş da fasihtir. Bu takdirde el-Me’dube “Edeullah-Allah’ın öğretisi” anlamındadır. Yani Cenab-ı Hakk (c.c.) kullarını onunla edeblendirdiği Kur’an anlamına gelmektedir. Bu durumda dammayla gelen şekli el-Mu’dube’nin sofraya anlamına mecaz olarak kullanıldığını söyleyebiliriz.

Nitekim İbn Mes’ud’dan (r.)gelmekte olan rivayetlerde;”Hiç kuşkusuz Allah’ın edebi Kur’an ‘dır’.”Muhakkak ki Kur’an Allah’ın sofrasıdır. Gücünüz yettiğince O’nun sofrasından öğrenmeye bakınız. Veya Kim onun içine girerse emniyettedir.” Denilmektedir.

İsnadı açısından sahih olmamakla birlikte mana bakımından doğru olan “”Hiç kuşkusuz beni Rabbim edeblendirmiştir (eğitmiştir ve bilgilendirmiştir). Ve edebimi de ne güzel yapmıştır.” hadisi Hz. Peygamber’in (s.) Arab’ın en fasihî olmasına işaret etmesi bakımından manidardır.

Kısaca edebın tanımları ve içeriği üzerinde duracak olursak; Dilcilere göre, hatanın her türünden kaçınmayı bilmekten ibaret olan Edeb’in “ona sahip olan kişiyi küçük düşürücü durumlardan koruyan meleke” olarak tanımı en güzel tanımlardan birisidir.

Tamamı edepten ibaret olan Tasavvuf’ta “kendini bilme” olarak tanımlanan Edep, Aklın dıştan, huzur ise içten görünüşüdür.

Bir çok hayır ve faziletin kaynağı olan edebe uygun davranış tasavvufi hayatta

çok geniş bir uygulama alanı bulmuştur. İlk sûfîler camiye girmeden edebinden helaya girmenin edebine kadar bütün davranışlarını belirli kurallar çerçevesinde düzenlemişlerdir. Tasavvuf ve tarikat terbiyesinin amacı da sâlikî Hakk'a ve halka karşı hem zâhir hem de bâtın itibarıyla edepli hale getirmektir. Sûfîler, zerâfet ve nezâketin kaynağı olan bu anlayışı çok sık kullandıkları “Edep yâhû” sözüyle ifade etmişlerdir. Ancak yine sûfîlere göre daha çok resmiyetin olduğu yerlerde söz konusudur. Samimiyet, dostluk ve sevginin bulunduğu yerde edep gözetmek edebe uymaz. Bu nedenle el-Cuneyd (v. 298 / 910), “Sevgi tam, dostluk mükemmel olursa edebe riâyet gerekmez” ; İbn Atâ (v. 309 / 921) da, “Edepliler arasında edebi terketmek edeptir” demişlerdir. Ayrıca emirlere uymak edepten üstün görüldüğü için emrin gereğini yapmak edebın gereğine göre davranmaktan daha faziletli kabul edilmiştir. Fakat tarikat mensuplarının edep kurallarına verdikleri (zâhirde ve şekilcilikte aşırıya varan) önemli bazı hallerde özden uzaklaşma ve rûhi değerler yabancılaşma gibi bir sonuç doğurmuş, bu da şekilden çok öze, bedenden fazla ruha, dıştan fazla içe ehemmiyet vermesi gereken tasavvufun merasimcilik ve gelenekçilik haline dönüşmesine sebep olmuştur bu anlayış ve uygulamaya karşı ilk ciddi tenkitler Melâmîlerden gelmiştir. Melâmîler tasavvufun ruhunu ve özünü kuvvetli bir şekilde vurgulamak için tarikat âdab ve erkanını reddederek şekilci ve merasimci olmayan sade ve sûfîliği savunmuşlardır. Ancak zaman zaman Kalenderîler ve Abdallar gibi çeşitli zümreler Melâmîliğin bu anlayışını istismar ederek zâhirî edebe riâyetsizliliği hiçbir kural tanımamağa ve İbâhîliğe kadar götürmüşlerdir.

Bu anlamda sûfîler sürekli eleştirdikleri rusûm ulemasının durumuna, onlardan daha beter bir konumla , yani şirk veya bid'at batağına batarak düşmüşlerdir.

Sûfîlere göre tevhid imanı, imân şerîatı, şeriat da edebi gerektirir. Edebi olmayanın şeriatı, şeriatı olmayanın imanı, imanı olmayanın da tevhidi yoktur.

İşte bu anlamda edep ve akıl, şeriat ve hakikat, kalp ve Kur'an arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Bu kavramları aynı mantık ve kompozisyon içerisinde görmek gerekir. Nitekim Şeyh-i Ekber Muhyiddîn İbnu'l-Arabî (560 / 638 / 1165 / 1240) şöyle demektedir:

“Cenab-ı Hakk'ın (c.c.) (uyulmasını emrettiği) edep; şeriatla inmiş olanlardır. Bu konunun büyüklüğü, değerinin bilinmemesi ve vasıl olanların azlığı nedeniyle, şeriatlar vuslatın edepleriyle inmiştir. Bu edebleri de, öz akıl sahipleri (ulu'l-elbab) kabul etmiştir. Çünkü şeriat; aklın özüdür. Hakikat ise, şeriatın özüdür. O da kabuğun muhafaza ettiği özdeki yağ gibidir. Bu durumda öz yağı, yağ da özü muhafaza etmektedir. İşte bunun gibi akıl, şeriatı şeriat da aklı muhafaza etmektedir. Kim aklı olmadığı halde bir şeriat iddiasında bulunursa, bu iddia sahih olmaz. Zira Cenab-ı Hakk (c.c.) sadece aklı muhkem olan birisini mükellef kılmıştır. Mecnun, sabi veya yaşlılık sebebiyle bunamış bir kişiyi mükellef kılmamıştır. O halde şeriat olmaksızın hakikat iddiasında bulunan bir kişinin bu iddiası sahih değildir. İşte bu nedenle El Cuneyd (v. 298/910) şöyle demiştir: “Bizim bu ilmimiz”, yani Ehlullahın getirdiği hakikatler; “Kitap ve Sünnet ile sınırlıdır” Yani bu hakikatlere ancak, Allah'ın kitabıyla Rasulünün sünnetiyle amel edenler ulaşabilir demektir. Bu da, şeriatıdır. Nitekim Hz. Peygamber (s.) şöyle buyurmaktadır: “Hiç kuşkusuz beni Allah edeplendirmiştir. Ve edebimi de ne güzel yapmıştır. Bu da ancak, ona şeriat olarak öğretilenlerdir. O halde kim şeriate uyarsa edeplenmiş demektir. Kim de şeriatla edeplenmiş ise vasıl olmuştur.

Hiç kuşkusuz edep yalnız tasavvuf erbabının şiarı değildir. İslam kültüründe

başlangıçtan beri teşekkül etmiş olan tüm ilim dallarında ve fünunda edep temel esas olarak alınmış ve bu hususta sufilerden hiç de geri kalmayan çalışmalar yapmışlardır. Burada her ilim dalında uyulması gereken adap ile ilgili eserler ile bizatihi Edebiyat alanında meydana getirilmiş eserlerin bir listesini vermek elbette mümkün değildir.

Sözlü veya yazılı olarak ifade edilen her şeyin edebi yönden olumlu veya olumsuz olarak değerlendirmeye açık bir yönü vardır. İster yazılı, ister sözlü olsun, doğruluk ve yanlışlık ancak ahber mahiyetinde olan söz ve vaatlerde söz konusudur. Özü ve sözü doğru olan Hz. Peygamber (s.) haberi olan Kur'an, sözün ve vaadin en doğrusudur.

Hız. Peygamber (s.) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmaktadır. "Cenab-ı Hakk (c.c.) her şeyde güzelliği vacip kılmıştır". Güzelliğin dilde ve sözdeki tecellisine zarafet denilmektedir. Yine Hz. Peygamber (s.) şöyle buyurmaktadır. "Hiç şüphesiz açık ve düzgün sözlerde (insanı) büyüleyici bir özellik vardır."

Yeryüzünde ne kadar kavim ve millet varsa, o kadar da dil vardır. Bu güne kadar varlığı bilinen dillerin sayısı üç bin civarındadır. Bir dilin en çok farklılaşmış parçasına "lehçe", lehçeden küçük farklara "şive", şiveden daha küçük söyleyiş farklarına da "ağız" denmektedir. O halde insanoğlu yeryüzünde varolduğundan beri sayısı bilinemeyecek kadar değişik dil konuşmuştur.

Dillerin farklılığı ise Cenab-ı Hakk'ın (c.c.) ayetlerinden bir ayettir. Her ümmete

bir peygamber gönderildiği gibi her peygamber de Allah'ın emirlerini iyice açıklaması için kendi kavminin diliyle gönderilmiştir. Ve peygamberlerin kullandıkları bu dilin en önemli ve müşterek yönü "doğruluk dili" olmasıdır.

Hız. İbrahim'in (a.) duası olan bu doğruluk dilinin bir tecellisi olarak; Hız. Musa (a.) kelimullah, Hız. Süleyman (s.) kuş dilini bilme, Hız. İsa (a.) kelimetullah vasfıyla anılırken Hız. Peygamber'e (s.) kelimelerin en geniş anlamalı olanlarını (cevami'l-kelim) ifade etme özelliği bahş edilmiştir. Bu da her şeyden önce birer edebiyat mucizesi olan Kur'an ve onun benzeri olan hadistir.

Elbette ki sözün en güzeli Allah kelamı olan Kur'an-ı kerimdir. Nitekim Cenab-ı Hakk (c.c.) bu hususta şöyle buyurmaktadır. "Allah sözün en güzelini, birbirine benzer iç içe ikili manalar ifade eden ahenkli bir kitap halinde indirmiştir.

İşte bu nedenle fasih Arapça ise nazil olan Kur'an-ı Kerim edebi mükemmeliyetini kabul ettirmiş, yüksek belağatı karşısında Arapları hayrete düşürmüştü. Kur'an-ı kerim daha Hız. Peygamber (s.) zamanında yazıyla tespit edilmiş ve çok geçmeden kitap haline getirilmiştir. Gerek kısmen veya tamamen ezberlenerek, gerekse mushaf halinde süratle yayılan, aynı zamanda dilin bütün hususiyetlerini aksettirecek genişlikte bulunan Kur'an-ı Kerim, fasih ve edebi Arapça'nın en mükemmel numunesi, miyarı olmuş ve bu hüviyeti devam ettirmiş, dil ve edebiyata dair çalışmaların da hareket noktası olmuştur.

Siu Töresi

*Siu Kabilesi Sıtmalıydı
Utah'da güneşe karşı titriyorlardı
Bizimde dilimizi ekşiten aynı güneşti
Biz Turfanlıydık*

*Siu Kabilesi terliyordu
Büyük beyaz barış dansı sabaha ilerliyordu
Baltalarını gömmüşlerdi akşamın kızılığına
Bizde gömmeye gece aradık
Yüzümüz topraklıydı
Tanınmamakçün kimliklerimizi saldı
Heyecanlıydık*

*Siu Kabilesi sancılıydı
Bir resim vardı duvarında hasta odasında
Büyük Mavi Kartalın
Bizde kalan tek aziz bir kayaydı
Büyük Mavi Kaya
Dumanlıydık*

*Siu Kabilesi yaralıydı
Ovalar ürkek dağlar tedirgindi
Bir gün Siu'yu yeşerten yağmurlar dindi
Betonlara ilmiklendi düşleri ceylanların
Paralellendik yüreğimize bizde
Betonluyduk*

*Siu Kabilesi çığlıklydı
Dişli bir tükü emziriyorlardı yüreklerine
İrkilip bu hayatın aptallığından
Dörtnala dönüyorlardı geleceklerine
Biz tekrar tekrar seyrediyorduk
Derken parazitlendi gözlerimiz
Parazitler şehit kırmızısydı
Gün yere uzanmıştı
Kanlıydık*

*Çok sonra öğrendik ki bilenmek istemişler
Baltalarının gülümsemesinden
Bizim baltaca düşlerimizdedir İbrahimlikler
Kimliğimizi ararken büyük mavi kayada
Bize inat bizi buldu kimlikler
Osmanlıydık*

*Siu Kabilesi bitmişti
Biz yeni başlamıştık*

Süleyman Pekin

ANLADIMSA ARAP OLAYIM...

Cazim Gürbüz

“Ey oğul!

Eğer şair olup şiir etmeye kasdedersen, cehd et ki şiirde sözün açık ola ve sen sanki örtülü söylemeyesin.! Mesela bir sözün ki manası şerhini sen bilesin ayruk kişi bilmeye, anın gibi söz söyleme!... Zira şiiri halk için ederler, kendi kendileri için değil”

MERCİMEK AHMET- Kabusnâme

Şiirin bünyesinde elbette ki söz sanatları olacak; imgesiz, simgesiz, benzetmesiz, eğretilemesiz söze şiir demek bence doğru değildir.

Ancak, bu sanatları yeterli görmeyerek şiirini – teşbihte hata olmaz- tesettüre sokan ve adeta saçının telini bile göstermeyen kimseler var.

Bunlardan biri de rahmetli Cahit Zarifoğlu.

O'nun “TAŞ GEMİ” adlı şiirinden bir bölümü aşağıya alıyorum, ben hiçbir şey anlamadım. Anlayanlar parmak kaldırsınlar.

“Biraz yukarıdan/ taş et/ ot mu yoksa/ taşetot / alır şaşmadan / gündüzden geceye
geceden gündüze / ve bütün gelecekler / çağırır şimdiden ve el koyar / ne varsa / ne dökülse
küreden / Güneşi çıkarırken toprak / bir de süsler koşturur insanoğlunun / bir günlük atını /
sıcak el üfler güneşi karnında köpükleriyle / bir göl huzurunda tutuşup başlar yanmaya / ve
seslenir yücedağ / serin / toplar / kartalı yılanıyla

Atlasın omuzlarından gencecik kayalar/ eğildiler bir mermerin önüne koşunuz ak saçlı
bulutlar / Denize yakın / bir çakılın kızgın yapısında / güneşle ilk kez selama durmuş / narin
gövdeli soylu karınca”

COŞKUN BİR IRMAK

Beka Nur

Edebiyat! Kelimelerle yaşanan sağanaktır.

Hep yokuş tırmanan billur bir sudur. Doruklara ulaştığında bırakır kendini, çağlayanlara karışır. Kimi zaman sular durulur. Ulaşılmaz duygular havada kalır. Bir sıkıntı, bir buhran yaşanır. Birikir, birikir ve sonunda haznesine sığmaz taşar. Başlar bir peri masalı. Kalemler kağıda döker arzuları. Kuşlar cik demez, sular şarıldamaz, dağlar hareketlenir, uçar ağaçlar. Her şey bir başkalaşır. Kelimeler uçuşarak yerlerini alır. Kalem, kağıt ve duygular iç içe sarmaş dolaş. Bir duygu selidir hayallerle coşarak içten gelen.

Dilim söylemese, kalbim duymasa, elim tutmasa korkarım dünya durur. Baktığımda ağaçlar kuşlarla konuşuyorsa kalemimi arar gözlerim. Dağlar diz çökerse engin denizler elimden ne gelir? Gece aniden kalksam sıcak düşlerden masamı hazır bulurum. Çocuklar birden devleşiyorsa, hiç umursamam. Olan olmuştur nasılsa. Coşkun bir ırmakta olup bitmiştir her şey. Sevgiyle sımsıcak yüreğimde yaşar tümü. Yaşanmamış olsalar da satır satır artık gerçek gibidir.

Daha yazmak istediğim onca şey varken, şimdi suskunum çöller kadar. Kalemim yazmıyor, yazsa da kağıtlar çizilmiyor. Kelimeler ışık hızında uzaklaşıyor. Yakında çok yakında aniden bir fırtına eser, belki yeni bir masal başlar. Bilinmez! Yıldızlar denizle dansta., ay güneşe gülümser; kim bilir? Belki hemen şimdi, kağıt kaleme boyun bükür.

OR'DA KİMSE VAR MI?

Süleyman Pekin

Yukarıdaki soru Alev ALATLI' nın “Viva La Muerte” ile başlayan 4 ciltlik Türkiye sorgusunun genel başlığı. 7. Sayıdaki (Ocak 99) Gölcük'ten Seyhan ŞAHİN imzalı “Tayeran'la havalanmak” yazısı okurun okuyup okumadığını yukarıdaki sorunun perspektifinde sorgulayan bir eleştiri yazısıydı. Akif'in “Bari, yok diyecek bir ses de mi yok?” diye inlediği devri düşünürseniz yapılacak bir tek şey var; teşekkür etmek.

Yinede “Buradayız” babında ve okuyucuyu sahaya indirme anlamında provake için 10 maddeyle cevap hakkımı kullanmak isterim. Tabi ki Gölcüklü okurun da “or” da olduğunu unutmuyarak.

1)“Sanat sanat için mi, toplum için mi?” ; Sanat, Sâni-i Teala'yı anlamak ve yaklaşmak içindir.

2) Şiir farklıdır. Benim için özgürlük çılgılığıdır. Şiir ben de dayatılan kaygılardan ve dikte ettirilmiş bir hayattan bir çıkış yoludur. (Bkz. 3. Sayı) Dolayısıyla önce kendim için yazıyorum.

3) Necip Fazıl'ın “Kaldırımlar”ı hakkında da “Sakarya Türküsü”nü beğenmeleri yazanla okuyan arasındaki estetik nüansı işaretler.

4) Şiirin manası şiirin karnındadır. İsmet Özel hem şiir hem de “Şiir Okuma Kılavuzu” vermişti. Kılavuz içinde ayrı bir kılavuza mı başvurmalyız. Veya Erdoğan Muratoğlu'nun “Şiir ve Anlam “yazısını tekrar okumalıyız. (Bkz. 4. Sayı)

5) Şiir toplumun ortak dili değildir. Belki bir yere kadar müziktir denebilir. Şiirin tanımı bile yapılamamıştır.

6) Yine de “Olduğun Gibi Görünmeye” evet, “zorlamaya hayır” a evet. Ama zorlama yapılması için zorlamaya hayır. Şiir basite indirgenmemeli. Günlük konuşma dilindeki çerez şiirlere de hayır.

7) “Tayeran” zaten havalanmak istiyordu. Şairler sembollerle konuşur. Her bir imge, obje ve kelime onda çağrışım hatta titreşim yapar. Sembollerini tespit ettiğinizde her şey çözülür.

8) Anlaşılmamak için özel bir gayret içinde değilim ama araya kendim de kendimi anlayamıyorum. Ama çıkış irtifa kaybetmek değil, termometredeki sıcak seviyeyi yükseltmektir zannımca.

9) Eleştiriden başka aynı sayıdaki “Eleştiriye Cevaba” da dokunmadan geçemeyeceğim. Herkes her bir şeyden kabına göre istifade edebiliyorsa, beğenilerini de olumlu yada olumsuz kutuplarda ifade edebilmelidir.

10) Özellikle eleştirilen dörtlüğün ve diğer mısraların hem S. Şahin'e hem de çevremizdekilere anlaşılmaz gibi gözüken derununu aktararak, anlaşılmak müşterek noktasında yazımı noktalamak istiyorum. Fakat bu dahi anlaşılmayabilir.

TAYERAN ; 4 Temmuz 1999'da, Gerede'de rüzgarlı bir gecenin kuş sesleriyle uyandırdığımız sabah namazının akabinde yazılmıştır. Tayeran kısaca uçuşmak demektir. (Meydan-ı Tayeran-ı Ervah: Ruhların uçuştığı alan)

Dışarıda çılgınca eterli kuş ordusu ; Allah'ın bilinmeyen ordularından biri (savaşa eyerlenmiş ebabiller gibi) bir büyük uçuş için dışarıda delice hazırlanmaktalar.

İçten içe ruhum kanatlanmaya hazır ; Ben de içeride ve içten içe onlara ruhumla kanat çırpma eşlik etmeye hazırım.

En ön safta ölümsüzlük sırrına nazır ; Gidilecek en önde ölümsüzlük (şehadet) en yakın noktada olmalıyım,hazır ve nâzır (yani bakan ve gören)

Aşılansak çalsa da İsrail hücüm borusu ; Ölmezlik aşısıyla aşılansak (şehitler gibi) çalsa da İsrail sûr borusunu (sûra üflendiği vakit ruhların da maydan-ı tayerana hücumu başlayacak)

Ey benim düşlerimin tebşir çiçeği ; Ey benim hayallerim beşaret çiçeği, umutlu beklediğim müjde çiçeğim. (o şiidir.)

Gel gir en reel düşünceme sok bıçağı ; Gel en gerçek, en maddi düşüncelerime gir ve onları bıçakla, paramparça et. (Beni dünyadan ve dünyalık olaylardan kurtar.)

Beni heyecanlandıracak uğultu bu değildir emin ol ; Yine de realiteden sıyrılmanın maddi kaygıları bıçaklamanın bile bence heyecanlı bir yönü yok. (Ama bir uğultu bekliyorum.)

Fakat bir körpe fideye bir erkek zemin ol ; Aslolan dünyadan kurtulmaktan öte körpe fidelere, taze filizlere (genç beyinlere, öğrencilere) kurtarıcı kaypak olmayan, sağlam (erkek gibi) bir zemin olmaktır., buna inan (emin ol)

Sabrıma selam borçlusun ey güneşin kızı ; Senin için gösterdiğimiz sabır ve sebat şapka çıkartılacak bir mahiyettedir ey güneşin (bizi ısıtan ve aydınlatan o medeniyetin) kızı, kavuşmayı dilediğimiz ve 1.5 asır sabırla beklediğimiz sevgili (Leyla) ...

Kalbimin kıvrımları yeşil artık gözlerim kırmızı ; Kalbim ve gözlerim bu beklemekten birbiri ile renk değiştirdi. Kalbim ağaç oldu, dallandı, yapraklandı ve yeşerdi; gözlerim de ağlamaktan kızardı, kıpkırmızı oldu.

Ve ebemkuşağını beline saracaksan sıkı sar ; Gökkuşağının renklerini yani sevgiyi, adaleti, hoşgörüyü, merhameti, şefkati , iyiliği ve güzelliği beline bu kez sökölmemesi için daha sıkı sar ey yeryüzü güzeli.

Çünkü bu milletin hüznünü bile harcadılar ; Zira H. Yavuz'un dediği gibi en çok yakışan hüznüdür bize, ne ki hüznümüzü bile çaldılar. (Zira bir 700 yıl daha beklemeliyiz.)

Ömrü yelkovanlarla imtihana tabi tutma ; Hayatı saatlerle dakikalarla değerlendirip, ölçme (Çünkü bu 20 y.y. geçicidir.)

Beni ölümün ten tırmalamalarıyla hırslandır ; Ömrü ölümle değil, ölümle değerlendire, ölmekten korkma, aksine ölümün gelişi, canın teni tırmalayarak çıkışı ve Azrail'in iş görmesi seni hırslandırsın ve hızlandırsın (ölmeden önce öl ki yaşayasın)

Bir arslandan daha beteri yaralı bir arslandır ; Arslanlar çakallarla sulh yapmışa benziyorsa da aldanma, bizim pençelerimizi iyi bildiklerinden yaralayıp esir ettiler. Ama yaralı bir arslanın alacağı muhteşem bir öğ vardır.

Unutma ; intikam gününü sakın aklından çıkarma

Notlar : Yaralı arslan bu millettir. Ve yine âleme nizam verecektir. Hayatın madde boyutundan ve ölüm korkusundan, takvimlerden çık. Beklenen sevgiliye (islamın yeniden doğacak güzelliğine) kavuşmak için sabret ve gayret göster. Düşlerde doğan şiirlerin ömrüne hakim olsun. Yani realite ve düşlerini yer değiştir. Kainata bak ve herhangi bir objeden ilham al, çağrışımlarını gelecek güne yükle. Kuşlar (ebabiller) gibi kanatlanmak istiyorsan ruhunu serbest bırak. Unutma ki kuşlar ordusu gibi ruhlar ordusu var ve mahşer meydanında toplanmak için İsrail'in işaretini bekliyor. İşte bunu aklından çıkarma ve geç kalma.

İsmet Özel'in dediği gibi;

İnsanlar

Hangi dünyaya kulak kesilmişse öbürüne sağır

O ferah ve delişmen gözükken bir çok alınlarda

Betondan tanrılara kulluğun zırhı vardır.

Başlığı sonda da tekrarlayayım: "OR'DA KİMSE VAR MI?"

ZÜLEYHA ŞİİRLERİ

5.GELİŞ

*Su seslerinden bilirim senin gelişini
tedirgin kuş seslerinden
bulutlar aralanır hafiften
esmeye başlar en nazlısı rüzgarların
terkedilmiş uzak bahçelerin kokusu gelir
sen gelirsin
benzersiz bir gülümseme ta gözlerinin içinde
pırıltısı bütün renklerin
sen gelirsin
en güzel serabı gibi gençliğimin
derin vadilerin beyaz zambakları gibi
bengisu şırıltısı gibi sesin
çoğul ve derin
sen gelirsin
eşsiz ritmiyle içindeki melodinin
bahara çalan yağmurlu bir sabah gibi
Kafdağından aşırılmış kara gözlü bir huzurla
sen gelirsin
geniş ovalara salınmış bir deli ceren gelir
olanca hızıyla özgür sınırsız
ve meleklerin en güzelini görmüş gibi gelirsin*

*Züleyha sen gelirken
türkülerin en güzeli
doğaçlanır içimde*

Adnan Şerifoğlu

MEHMET AKİF ERSOY'UN

ŞİİR DÜNYASINDAN PARILTILAR

Erdoğan Muratoğlu

(Geçen Sayıdan Devam)

9- DEVLET YÖNETİMİ:

Onun anlayışında devlet yönetimi sadece bir kişiye bağlı değildir. Lider ve yönetici sultanı yoktur yönetim anlayışında. Biz öyle yöneticiler yetiştirmeliyiz ki ücra bir köşede kaybolan eşyanın hesabını verecek bilince sahip olsun. Bir devlet bu anlayışla yönetilirse başarı elde edilir. Ülke yönetimine herkes katkıda bulunmalı, nimetler ve külfetler dengeli paylaşılmalıdır.

*Bir şahsa esir olmayı bir koskoca millet,
Mekrinle mi ya Rab sanıyor kendine devlet? (S:15)*

*Kenar-ı Dicle'de bir kurt aşırsa bir koyunu,
Gelir de adl-i ilahi sorar Ömer'den onu (S:79)*

*Sahipsiz olan memleketin batması haktır.
Sen sahip olursan bu memleket batmayacaktır. (S:176)*

10- ÇALIŞMAK:

Akif'in gözünde çalışmadan uyuşuk uyuşuk oturmak, hiçbir şey ortaya koymamak, alın teri dökmemek, göz nuru akıtmamak dünyanın en adi yaratığına ait özelliklerdir. O, çalışmayanın yüzüne bile bakmaz.

*"Leyse li'l- insanî illâ mâ seâ" derken Hüda;
Anlamam hiç meskenetten sen ne beklersin daha (S: 23)*

*Kuzum ayıp mı çalışmak, günah mı yük taşımak
Ayıp: Dilencilik; işlerken el, yürürken ayak (S: 19)*

*Ey! Bütün dünya ve mâfihâ ayaktayken yatan!
Leş misin, davranmıyorsun? Bari Allah'tan utan. (S:24)*

*Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmek parası
Dostunun yüz karası, düşmanın maskarası (S:58)*

*Çalış, dünyada insan ol, elindeyken henüz dünya,
Öbür dünyada insanlık değilmiş ,yağma, gördün ya! (S:254)*

*Desen bin kere "insanım" kanan kim? Hem niçin kansın?
Hayır, hürriyetin, hakkın masûn oldukça insansın.*

*Bu hürriyet bu hak bizden bugün âheng-i sa'y ister,
Nedir üç dört alın? Bir yurdun alnından boşansın ter*

11_ ZALİM- MAZLUM:

Hayatına baktığınız zaman tek bir şey görürsünüz: O da zulme başkaldırı. Zalimlere ve zulümlerine karşı mücadele etmekten geri kalmaz. Daima mazlumun yanındadır, ona destek olmak için vardır.

*Yıllarca asırlarca süren uykudan uyan artık
Silkin de muhitindeki zulmetleri yak, yık. (S: 180)*

*Zulmü alkışlayamam zalimi asla sevemem
Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem... (S: 332)*

*Yumuşak başlı isem, kim dedi uysal koyunum?
Kesilir belki fakat, çekmeye gelmez boynum.*

*Kanayan bir yara gördüm mü yanar ta ciğerim,
Onu dindirmek için, kamçı yeri çifte yerim.*

*Adam aldırma da çek git, diyemem, aldırırım
Çiğnerim, çiğnenirim, Hakkı tutar kaldırım.*

*Zalimin hasmıyım ama severim mazlumunu,
İrticaun şu sizin lehçede mânâsı bu mu? (S:332)*

12_ İFFET- NAMUS:

Batılların, Müslüman kadınlarında bulunan iffet ve namus duygusuna karşı olduklarını savunur. Bundan dolayı Müslümanlardan daima uyanık olmalarını ve iffetlerini korumalarını ister. Kadınların onuru iffetlerinde gizlidir. İffetini yitiren bir kadın onurunu da yitirmiştir.

*Kızımın iffeti batmakta rezilin gözüne
Acırım tükürse billahi tükürsem yüzüne (S: 141)*

*Çünkü çıplak inkılâbâtının rezalettir sonu
Ey deli kundakçılar biz sizde çok gördük onu (S: 184)*

Oyuncak sanmayın ahlâk-ı millî, ruh-u millîdir
Onun iflası en korkunç ölümdür: Mevt-i küllîdir (S:249)

Irza düşmansan eğer aileler hep mahrem...

“Ne büyük vahşet esasen bu selamlıkla harem” (S: 351)

13-ÖĞRETMEN:

Mehmet Akif öğretmen olmanın şartının imanlı, edepli, liyakatli ve vicdanlı olmaktan geçtiğini, bu niteliklere sahip olmayan birinin öğretmen de olamayacağını açıklar.

“Muallimim” diyen olmak gerektirir imanlı;
Edepli sonra liyakatli, sonra vicdanlı. (S:227)

14- KAVMİYETÇİLİK:

Şairimiz kavmiyetçiliğin her türlüsüne karşıdır. O İslam ümmetinin içine düştüğü durumun kavmiyetçilikten kaynaklandığına inanır. Her kavim kendini öne çıkarırsa, ümmetin hali çıkmaza saplanır.

“Arnavutluk’ ne demek ? Var mı şeriatte yeri?
Küfr olur başka değil, kavmini sürmek ileri ! (S: 173)

15- FAİZ:

Faizin zararı sadece ferde değil, toplumdur. O, faizin girdiği bir toplumda huzur ve mutluluk aranmaması gerektiğine inanır.

Dam çökük, arsa rehin, bahçeyi icra ister,
Bir kalem borca bedel faizi defter defter. (S: 316)

16- HEYKELCİLİK:

Heykel yapılmasından yana değildir o. İnsanlar eğer gelecek nesillere ulaşmak istiyorsa, hayırlı ameller işleyerek ulaşmalıdırlar. Heykellerle gelecek nesillere ulaşmak mümkün değildir.

Mezara heykele ait bütün bu velveleler
Bekan için mi hakikat? Meramın oysa, heder:
Evet, bütün beşerin hakkıdır beka emeli;

Fakat bu hakkı ne taştan ne leşten istemeli ! (S: 406)

M. Akif Ersoy'un düşünceleri, duyguları İslam aksenlidir. O, çevresinde gördüğü olumsuzlukları düzeltmek, kötülüklerin önüne geçmek için vardır. Takatinin tükendiği yerde hicret eder. İslam şairi bilmektedir ki; işlenen kötülüğe ses çıkarmamak, ona karşı durmamak, o kötülüğü işlemekten farksızdır.

Vefatının 62. Yılında Akif'i hatırlamak, onu belli günlerde anmaktan ibaret olmasa gerek. Onun izlediği çizgiyi izlemek, "Asım'ın Nesli" olmak sorumluluğumuzu yerine getirdiğimizin bir işareti olur ancak. Akif in duyarlılığını taşıyıp, onu anmaya çalışmak, kendimizi aldatmaktan başka bir şey değildir. Ne mutlu "***Asım'ın Nesli***" olma erdemine erişenlere.

MUHAMMED İKBAL

Mehmet Ali Kehaya

Muhammed İkbal 7 Kasım 1877'de Pencap eyaletinin Siyolkot şehrinde dünyaya geldi. Soyu Keşmir Brehmenlerine dayanmaktadır. Babası Nur Muhammed, validesi İmam Bibi hanımdır.

Muhammed İkbal'in babası ufak çaplı ticaretle meşgul olan orta tabakaya mensup ehl-i tarîk ve ilme meraklı bir insandı. Alimlerin ilm^Â toplantılarına katılır, bundan haz duyardı. Küçük dükkanı bir çok alimin uğrak yeriydi. Babasının ilme olan bu merakı İkbal'in küçük yaşta ilimle tanışmasına vesile olmuştur.

İkbal eğitim hayatına ilk olarak babasının gönderdiği camide Kur'an okuyarak başladı. İlkokulu bitirince İngilizce eğitimi veren "Scotch Missien Schol" lisesine kayıt oldu. 1893 yılında bu okulu bitirdi. Mevlana Mir Hasan'dan Arapça ve Farsça ile bu dillerin edebiyatı hakkında ders almış, ayrıca Mir Hasan'ın rihle-i tedrisinde manevi eğitimle birlikte yeteneklerini ortaya koyma fırsatını bulmuştur. Bir yandan aşk ateşi ile yanmaya başlamış diğer yandan ülkesini içinde bulunduğu durumu görmekte bir o kadar da bu duruma yanmaktadır. Bunu gören hocası Muhammed İkbal'i şiir yazmaya teşvik etmiştir. Yazdığı şiirlerini zamanın ünlü şairlerinden Dağ Dehlevi'ye göstermiş, fikir alışverişinde bulunmuştur.

1922 yılında İngiliz Valisi tarafından kendisine Sir (Sör) ünvanı verilmiştir.

Daha sonra Lahor'a gelip burada Pencap üniversitesinde eğitime devam etmiştir. Okulda tanıştığı şarkiyatçı Prof. Dr. Thomas Arnold'un Batının ilim yapısını araştırmacılık ruhunu almış, Mevlana Mir Hasan'dan aldığı sağlam dini bilgiyi yoğunlaştırarak kendi kişiliğini oluşturmuştur. Şairliğini de iyice geliştirmiş, bazı dernek ve kurumların düzenledikleri toplantılarda şiir okumuş ve çok beğenilen şiirleriyle basamak basamak yükselmiştir. Özellikle ezbere şiir okuma kültürü ülkesinde geliştiği için İkbal, toplantılara katılan ve okuma yazma bilmeyen geniş kitleler tarafından tanınmasına vesile olmuştur.

Şiirlerine yansıyan görüşleri ilk olarak Hint milliyetçiliği olan İkbal Avrupa'da kaldığı süre içerisinde fikirlerini değiştirmiş, milliyetçiliğin toplumu bir ülkü etrafında toplamaya yetersiz olduğunu görmüş "Toplumsal ve Siyasal Bir Ülkü Olarak İslam" başlığı altında yazdığı yazılarda ve yaptığı konuşmalarda İslam Birliğine yöneldiğini göstermiştir. Şiirlerinin vazgeçilmez temaları İslam'ın geçmişteki parlak dönemi ve günündeki yozlaştırılmış durumuydu. Reform ve birlik çağrılarını başlatmış Müslümanlar'ın felahını Vahdet'te görmüştür. İkbal'e göre bu reformu gerçekleştirebilmek için bireyleri üç aşamada güçlendirmek gerekiyordu.

- 1- Şeriata uyma
- 2- İradeyi güçlendirme
- 3- Herkesin iyi niyetli olabileceği düşüncesinin benimsenmesidir.

Ayrıca İkbâl İslâm'ın faaliyet dini olduğunu “Cihad bir köşede çile çekmekten üstündür.” diyerek belirtmiştir.

1905 yılında hocası Prof. Dr. Thomas Arnold'un ısrar ve desteği üzerine Cambridge Üniversitesine bağlı Trinity Colleg'e girmiş, bir yandan felsefe eğitimini devam ettirirken diğer yandan avukatlık çalışmalarına başlamıştır. İngiltere'de bulunduğu zaman içerisinde ufku genişlemiş Müslümanlar'ın durumunu başka bir açıdan görme şansını yakalamış, faşizm, sömürgecilik, ezilen ülkelerin hallerini daha çok tanıma ve değerlendirme fırsatı yakalamıştır.

Felsefe eğitimini bitirip kendini bu konuda iyi bir şekilde yetiştiren İkbâl, “İran'da Metafizik'in Gelişimi” adlı doktora teziyle Münih Üniversitesinde Doktor unvanını almıştır. Bunu sonra ülkesine dönüp İngilizce ve Arapça öğretmeni olarak bir okula atanmıştır. Daha sonra da konferanslara atanmış, Avrupa'nın bir çok yerinde konferanslar vermiştir. 1928-29 yıllarında Mondros, Hayrabad ve Aligarh'ta yaptığı altı konferansta “The Reconstruction of Religious Thought in Islam” (İslâm'da Dini Tefekkürün Yeniden Teşekkülü) da İkbâl felsefi görüşlerini açıklamıştır.

Hz. Muhammed'in oluşturmaya çalıştığı toplum modelini kendisini örnek seçmiş, saadet devrinin adalet ve asalet timsali olan bu dönemi müslümanlar yeni içtihatlarla yeni kurumlarla ve siyasal etkileşimi sağlayacak kurumlar oluşturmak zorundadır. İkbâl yapılacak olan ve yapılması gereken reformların sözünü ederken kesinlikle İslâm'ın ruhuna, İslâm medeniyetine ve sünnetin dışına çıkmaması gerektiğini savunmuştur

“Müslümanın Hayatının Gayesi İlay-ı Kelimetullah'tır” diyen İkbâl Müslüman birliği saflarına katılmış, ve Muhammed Ali Cinnah ile omuz omuza konferanslar ve toplantılar düzenlemişlerdir 1930'da Allahâbad'daki toplantılarda müslümanların Kuzey Hindistan'da yeni bir devlet kurmaları gerektiğini savunmuş ve ileride kurulacak olan Pakistan'ın fikir babalığını yapmıştır.

Hızlı bir tempo ile ülkeden ülkeye konferansa koşan İkbâl, Endülüs'te verdiği konferanslardan dönerken İtalya'ya gitmiş ve Mussolini'nin isteği üzerine kendisi ile görüşmüştür.

1933 yılında Afgan kralı Nadir Şah'ın daveti üzerine Kabil'e gitmiş ve Şah'ın isteği üzerine Kabil'de bir üniversite kurulması için çalışmalar yapmıştır. İkbâl burada Gazne ve Kundehar'ı gezmiş “Misafir” isimli mesnevisini bu gezi hatıratı olarak yazmıştır.

Tüm hızıyla devam eden konferansların yanı sıra, şiiri de ihmal etmemiş yazmaya devam etmiştir.

Örnek bir Müslüman, mükemmel bir şair ve yılmaz bir mücahit olan İkbâl'in sağlığı 1934 yılında bozulmaya başlamış dış ülkelerdeki konferans ve davetlerine gidememiştir. Fakat son nefesine kadar da hizmetten geri kalmamıştır.

Muhammed İkbâl kurulacak olan Pakistan Devlet'ini görmeye ömrü vefa etmemiş ve 21 Nisan 1938'de sabah vakti fani dünyadan ebedi aleme göçmüştür. Naaşı Bâdşâhi Camii'nin girişinde toprağa verilmiştir. Pakistan'da her yıl İkbâl Günü kutlanmakta ve manevi liderleri anılmaktadır. Ruhü Şad olsun

Eserleri:

Urduca yazdığı: İlm-ül İktisat, Bâng-i Dera, Bûl- i Cibril ve Darb-ı Kelim, Naya Şavala, Cevub-ı Şikva, Hızr-ı Rah

Muhammed İkbâl en ünlü eserlerini Farsça yazmıştır. Bunun nedenini de kendisi şiirlerinde şöyle açıklar:

*“Hint’te söz elbet şekerden taylıca,
Söz Derî’den (1) söylemek baldır banma!...”*

*“Farsça uygun geldi yüksek fikrime,
Söylenen söz, uydu elbet zikrine!”*

Eserlerinden bazıları:

Esrar-ı Hadi, Runmuz-i Bîhadi, Peyam-ı Meşrik, Zebûr-i Acan, Gülşen-i Raz-i Cedid. Bendeği –Name, Pesçi Bâyed, Kerd Ey Ekvan Şark ve Misafir, Armağan-ı Hicaz’dır.

İngilizce olarak da:

İslam’da Dini Düşüncenin Yeniden Teşekkülü ve bazı konferansları kitap olarak basılmıştır.

Türkçe’ye çevrilen eserleri:

Yeni Gülşen- i Raz, Sır Güllerinin Açtığı Bahçe (1959),

İslam’ın Ruhu (1963),

İkbâl’in Hikmetli Şiirleri (1970),

Tûr Lalesi, Rubaîler (1970),

İkbâl’den Şiirler (1971),

İslam’da Özgürlüğün Önemi ve Kerbela (1985),

Benliğin Suları (Esrar-ı Hadi) (1998)

(1) Derî: Farsça’nın kollarından biri

MÜJDE SANA

Bir gün müjde diyeceğim sana
Söz müjde!
Söz vereceğim, yıldızlar avucunda
Ay göğsünde olacak
Gülün tomurcuğu koklayacak
Güneşi öpecek dudakların
Söz vereceğim; coşacaksın
Sevineceksin; dünya senin olmuşçasına
Yüreğin çarpacak hızlı hızlı
Uçacaksın, gökyüzüne bulutların yanına
Söz vereceğim; kucaklayacaksın
Bir gün müjde diyeceğim sana
Söz müjde!

Beka Nur

YAŞAMAK

Sular aktı şarıl şarıl
Ben aşık oldum

Hey yaşamının şairleri
Neredesiniz?

Başka bir şey olmadı
Onu gördüm

Sevgilim, hayatım, bedenim, her şeyim
Ruhum benim

Isıtıyor beni bu gece bir başka ateş
Seviyorum

Hüzünlü bir fotoğraf gençlik günleri
Mirasımı yiyip bitiremediğim

Cuma gününün kutsal olduğunu bilirim
Unutma aşk da kutsaldır senle olunca

Seni alıp gitsem kutsal ülkenin sularına
Yaşayabilseydim doya doya

Bakmak isterim gözlerinin çocuksu penceresinden
Doya doya

Ahmet Kemal

GÜMÜŞHANE – KÜRTÜNDEN GELEN MEKTUP

Sevgili Âhenk Dergisi;

Birkaç ay önce sizi Sayın Süleyman Pekin vasıtasıyla tanıma fırsatı buldum. Böyle hemen hemen her konuya değinmeye çalışan, bir o kadar da edebiyatı tür olarak geçmişiyse, geleceği ile bize yaşatan dergilerin sayısı çok az. Bu çalışmalarınız takdire şayandır. Özellikle edebiyat çalışmalarınız benim gibi derginizi yeni tanımış bir dil severi oldukça memnun etti. Ancak bazı hususlar var ki, taze bir okurunuz olarak zihnimi meşgul ediyor. İzninizle lafı fazla uzatmadan bu noktalara değinmeyi istiyorum.

Genel olarak derginiz çok güzel. Ama özellikle Sayın Hayri Bostan'ın yazılarını okuduğum zaman içerikten ziyade cümlelerdeki anlatım bozukluklarına takılıyorum. Bunları sıralayacak olursam :

Hayri Bostan, Ocak 7. Sayı “Eli Öpülecek Öğretmen” adlı yazısı, 4. Parağrafın son cümlesinde şöyle diyor:

“Bir öğretmenin öğrencilerine katlandığı, onlara hoşgörülü olduğu kadar, onlara sabrettiği kadar, hiç kimse bir başkasına karşı olamaz.” Cümleye baktığımızda anlatım bozukluğunun varolduğu görebiliyoruz. Sayın Bostan cümlesinin nesnesini yerleştirmeyi unutmuştur. Cümlelerin yüklemine “ne” sorusunu sorduğumuzda cevap alamıyoruz.

Yine H. Bostan'ın aynı yazısı 8. Parağrafta, hak etmek kelimesinin iki defa geçtiğini görüyoruz. Fakat birinde ayrı, birinde birleşik olarak. Dilimizde yeteri kadar ikiliğe düştüğümüzü biliyoruz. Bir yazar olarak Sayın Bostan bu ikiliğe yardımcı mı oluyor. Aynı yazı 9. Parağrafın sonunda yine H. Bostan : “Benim burada vurgulamak istediğim ise,

bugünkü yapının öğretmeni bu tür bir “oportünizme” zorlanmasıdır.” Diyor.

Opportunism : Fırsatçılık

Opportunist : Fırsatçı kimse

Oportünizm kelimesi yerine Türkçe bir kelime kullansaydı yazarımızın yazısında ne gibi bir değişiklik olurdu. Şimdi Türkçe'mizin ne kadar zengin bir o kadar da geçmişi olan olduğunu hatırlatmama gerek var mı? Böyle yabancı kelimeler kullanarak dilimizi kısırlaştırdığımızı düşünüyorum.

Sevgili Âhenk Dergisi yayın Kurulu, derginizde neden ikileme düşünüyorsunuz.? Kapaktaki Âhenk kelimesi düzeltme işareti olmadan yazılırken, neden yer yer geçen ahenk kelimesinin üzerine düzeltme işareti koydunuz.? İmlâda birliğin olması gerekmez mi? Konuşmaya gelince düzeltme işaretinin ehemmiyeti hakkında herkes hemfikir olurken, iş yazmaya gelince düzeltme işaretine elimiz mi varmıyor? Bu küçük hareket zor mu geliyor? Bu sorunu, sorun diyorum çünkü çözüme ulaşamadık, gündeme getirmemiz gerekir. Bir dergi olarak Türk Dili'nin imlâsına katkıda bulunarak, kapaktaki hatayı düzeltmenizi rica ediyorum.

Sevgili âhenk Dergisi, genel olarak Divân Edebiyatına yer verdiğinizizi gördüm. Çok sevindirici. Geçmişte bıraktığımız bu güzel manzum eserlerin genç kitleler tarafından okunması ve sevdirmesi edebiyatımız için çok güzel. Ama Divân Edebiyatına yer verdiğiniz kadar Halk Edebiyatı'na yer vermiyorsunuz. Bir Karacaoğlan'ı, Erzurumlu Emrah'ı, Köroğlu'nu, bir Âşık Veysel'i unutmadınız değil mi? Bir okurunuz

olarak bu şairlerin şiirlerini de derginizde görmek isterim.

Sevgili Âhenk Dergisi , “Gerçek fikirlerin çarpışmasından doğar” sözü doğrultusunda, derginizin gün be gün ilerlemesini temenni eder, eleştirilerimi

dikkate alacağımız için şimdiden teşekkür ederim. Saygılarımla...

Necla Bayram

Ahenk'den :

Saygıdeğer Necla Bayram'ın yazdıklarıyla ilgili olarak kendimizi şöyle bir değerlendirdik... Yerden göğe kadar haklı olduklarını gördük. Bu hataların tekrar etmemesi için daha dikkatli olmalı, daha çok özen göstermeliyiz. Ancak bize doğruyu gösteren dost seslere sahip olabilmekten dolayı da mutluluğumuzu belirtmeliyiz.

Necip Fazıl Kısakürek

- ya da -

“Kaldırımlar” ın “Sakarya” sı

Otel Odaları

*Bir merhamettir yanan, daracık odaların
İsli lambalarında, isli lambalarında.*

*Gelip geçen her yüzden gizli bir akis kalmış,
Küflü aynalarında, küflü aynalarında.*

*Atılan elbiseler, boğazlanmış bir adam,
Kırık masalarında, kırık masalarında.*

*Bir sırrı sürüklüyor, terlikler tıpır tıpır,
İzbe sofalarında, izbe sofalarında.*

*Atıyor sızılarını, çıplak duvarda nabzı,
Çivi yaralarında, çivi yaralarında.*

*Kulak verin ki, zaman, tahtayı kemiriyor,
Tavan aralarında, tavan aralarında.*

*Ağlayın, aşinasız, sessiz, can verenlere,
Otel odalarında, otel odalarında!..*

CANIM İSTANBUL

*Ruhumu eritip de kalıpta dondurmuşlar
Onu İstanbul diye toprağa kondurmuşlar.
İçimde tüten bir şey; hava, renk, edâ, iklim;
O benim, zaman, mekân, aşır geçmiş sevgilim.
Çiçeği altın yıldız, suyu telli pulludur;
Ay ve güneş ezelden iki İstanbulludur.
Denizle toprak, yalnız onda ermiş visale
Ve kavuşmuş rüyalar, onda, onda misale.*

*İstanbul benim canım;
Vatanım da vatanım...
İstanbul,
İstanbul...*

*Tarihin gözleri var, surlarda delik delik;
Servi, endamlı servi, ahirete perdelik...
Bulutta şaha kalkmış Fatih'ten kalma kır at;
Pırlantadan kubbeler, belki bir milyar kırat...
Şahadet parmağıdır göğe doğru minare
Her nakışta o mana: Öleceğiz ne çare
Hayattan canlı ölüm, gınahtan baskın rahmet;
Beyoğlu tepinirken ağlar Karacaahmet...*

*O manayı bul da bul
İlle İstanbul'da bul
İstanbul,
İstanbul...*

*Yedi tepe üstünde zaman bir gergef işler
Yedi renk, yedi sesten sayısız belirişler
Eyüp öksüz Kadıköy süslü, Moda kurumlu...
Adada rüzgar uçan eteklerden sorumlu
Her sefer Hisarlarda oklar çıkar yayından
Hâlâ çığlıklar gelir Topkapı Sarayından
Ana gibi yar olmaz, İstanbul gibi diyar
Gecesi sümbül kokan
Türkçesi bülbül kokan
İstanbul,
İstanbul...*

BAHÇECİK,

BİR TARİH VE TABİAT HARİKASI

Selman Metinoğlu, Murat Bayram

Beldelerimizi okuyor muyuz? Bu dergi başından beri Kocaeli'nin kültürel ahengini yakalama adına belde belde sayı sayıyor. Bu ayrı sayılardaki parçaları bütünlediğimizde belki de bir kültür haritasına rastlayacaksınız. Hepimiz Kocaeli kimliğinin desenleriyiz çünkü.. İşte size Bahçecik.....

İzmit şehir Merkezinin güney simetrisinde yani tam karşısındadır. İkisinin arasında 17 km uzaklık ve usulca uzanan Körfez vardır.

Adının anlamı mâlum; küçükbahçe (cik) . Meydan Larus'da zaten şöyle tarif ediyor: Bahçelik ve ağaçlıklar arasında bir kasaba. Osmanlı döneminde Ermeniler yaşarken BARDIZAĞ, Bizans döneminde de BASİLEİA, Bahçecik'in eski isimleri.

Kuruluşu 1591. III. Mehmet devrinde ki bugünlerde de yine gündemde olan İzmit Körfezi – Sapanca Gölü – Sakarya Nehri - Karadeniz Suyu projesi sırasında Sadrazam Sinan Paşa tarafından Sivas, Bitlis'ten çalıştırılmak üzere getirilen 30.000 usta ve amele, kanal çalışmaları siyasi çekişmelerden dolayı akamete uğrayınca Devletçe Kocaeli havâlisine iskan edildiler. Ermeniler Akmeşe ve Bahçecik'e Rumlar Yeniköy'e, Türkler de İzmit'in doğu kısmına (Karabaş) yerleştirilmişlerdir.

Bu tarihten 1. Dünya Savaşı'na kadarki 3 asırlık devrede Bahçecik, Bardızağ ismiyle canlı bir ekonomik merkezdir. Hatta 1890 yılı kayıtlarına göre nüfusu 10 000 (Gregoryen Ermeni) yıllık geliri 31 000 İngiliz altını idi. Bu sırada beldeye 4 kilise, 5 ipek böceği fabrikası

(Filatör), 1 hamam 1 büyük matbaa ve çeşitli ticarethaneler bulunmaktaydı. Çınar ağaçları arasındaki çarşısı, düzgün yolları ve altyapısı ile İzmit şehri ile yarışlıyordu. Nitekim 1915 de nüfusu 18.000 e dayanmıştı.

Mevcut 3 okula, 1879 yılında modern eğitilmiş Amerikan Yüksek Okulu (The Program High School) eklenmiştir. Halk ağzında Amerikan Mektebi olarak da bilinen bu yapı günümüzde de ayaktadır.

Bahçecik ve civar köylerine Türk yerleşmeleri 1876, 1877, 1878 yıllarındaki Kafkas göçleri ile başladı. 1915 tehciri ve Kurtuluş savaşı sonrasında da hızlanarak sürdü.

Osmanlıların – yanlışlıkla – Tebaa-ı sadıka adını verdiği Ermeniler yüzyıllarca ekmeğini yedikleri Devletlerine ve Türk milletine borçlarını dar zamanda çeteler kurup silahsız insanları katlederek ödeme yoluna gittiler. Ermeni Donik, Vahan ve Barbar, Yani çeteleri o zamanın meşhurlarındandı. Onlara ve işgalci Yunanlılara karşı İzmit civarında İpsiz Recep, Kara Fatma, Topal Osman, Rıfat Molla, Halit Pehlivan ve Yahya Kaptan gibiler, Bahçecik civarında da Zobuoğlu Hasan, Gebeşoğlu Mehmet, İhtiyat Zabiti Tevfik ve Süleyman Efendiler direniş çeteleri şeklinde milli mücadeleyi örgütlüyorlardı. Bir Müdafa-ı Hukuk Cemiyeti kurulmuş ve Menekşe Yaylasında da Kuva-ı Milliye birliklerinden oluşan Gökbayrak Taburu konuşlanmıştı. Batı cephesi komutanı Ali Fuat Paşaya bağlı Karamürsel kaymakamı komutasındaki düzenli ordu birlikleri İzmit'in kurtuluşundan bir gün sonra 29

Haziran 1921 saat 11:00 civarında Bahçecik tamamen düşmandan temizlemiştir.

1915 Tehciriyle (zorunlu göç) azalan Bahçecik Ermenileri, Kurtuluş Savaşı sonrasında da burada duramayacaklarını anlamış ve Yunan, İngiliz işgal gemileri ile birlikte bu diyarı terk etmişlerdir. Büyük bir kısmı Amerika ve Fransa'da yerleşik, az bir kısmı da İstanbul Kapalı Çarşı'da esnaf olarak mukimdir. Lozan Mübadelesiyle Balkan'lardan gelen mücahir Türklerle iskan olan Bahçecik zamanla yaralarını sarmaya dönmüştür.

İstiklal Savaşı yıllarında bir ara (27 Mayıs 1920) güvenlik açısından kaza merkezi (Kaymakam Abanozoğlu Süleyman Bey) yapılan Bahçecik daha sonra nahiye haline gelmiştir. Halen İzmit Merkeze bağlı üç bucak merkezinden biridir. 1965 yılında Yuvacık, Döngel, Yeniköy, Yazlık gibi on iki köye ve 12 800 nüfusa sahip olan Bahçecik, merkezinde de 3600 nüfus barındırıyordu. Zamanla büyüyerek belediye olanların ayrılmasıyla Bahçecik'te nüfus ağırlığı iki noktada toplanmıştır: Bahçecik merkezi ve Bahçecik sahili (Seymen)

İstatistiklerine göre Bahçecik 14 000 civarında nüfusa, 250 rakıma, 6 mahalleye, 5 ilköğretim okuluna, 8 camiye, 2 futbol, 1 yelken kulübüne muhteşem bir yaylaya (Mentеше), Körfez'in havalandırması olan soğuk su tesislerine, Esentepe'ye, şifalı göz ve sarılık sularına, Seymen sahil bandına, harika bir manzaraya, eşsiz doğa güzelliklerine, kelimelere sığmaz bir atmosfere sahip. Bir de büyük işletmelere, villalara, villa kentlere yani değişime .

Evet, Bahçecik tam bir tarih ve tabiat harikası. Bilinen dört asırlık (net olmasa da 1085-86 da Selçuklu Türkleri evvelinde de Bizanslılar hakimdi.) bir tarihin üstüne sere serpe uzanmış bir yeşil

okyanus gibi başınız dağdan esen çam kokulu rüzgarlarla yaprak yaprak serinleyecek balkonda çay içerken ayaklarınız neredeyse Körfez'e değecek.

Bahçecik sahili olan Seymen de ayrı bir tarih ve tabiat harikası. Mazisi M.Ö. 8. yüzyıla. kadar dayanıyor. Zira ilk İzmit güneyde Eribolas (Seymen) ilk Acr (Başiskele) arasında Astakoz adıyla kurulmuştu. İzmit Müzesinde Seymen'den çıkarılmış bolca numune vardır. 1980-90 lı yıllarda oldukça büyüyen Seymen şimdi Körfez'in kucağında. Yakamozların koynunda ve dalgalar arasında sahil sosyal tesisleri ile hayata anlam verenleri bekliyor.

İzmit'ten motorlu sandala binip Seymen'e oradan da Landon denilen yaylı arabaya binmenize gerek yok. Çünkü o yüzyıl önceydi. Atlayın gelin. İzmit'ten arabayla Seymen 10, Bahçecik 15 dakika. Kiliminizin desenlerini merak ediyorsanız buyrun.

Bu yazının hazırlanmasında yararlarını esirgemeyen Bahçecik Kültür ve Dayanışma Derneği'ne teşekkür eder ve tahrik edici bir şiirle veda ederiz.

BAHÇECİKLİ

Bizim mekanın tadını
Tatmamışsan bilemezsin
Bahçecik koyduk adını
Gitmemişsen bilemezsin.

Ayırma gökten gözünü
Okşa yeşilin yüzünü
Tepelerden gökyüzünü
Tutmamışsan bilemezsin

Gör dağların neşesini
Yak merak meşalesini
Yedide kurşun sesini
Atmamışsan bilemezsin

Yazdığım deve de kulak

Sen gelip de görmeye bak
Yollarını yalınayak
Katmamışsan bilemezsin

Yeşil bir denizdir cismi

Bir İrem bahçesidir ismi
Alıp koynuna o resmi
Yatmamışsan bilemezsin

(İst.1990)

KAÇ KELİMEYLE KONUŞUYORSUNUZ?

M. Hocaoğlu

Geçmiş zamanlarda yaşamış Ezop isimli bir filozof için şöyle bir hikaye anlatılır. Ezop bir filozof ama aynı zamanda bir köledir. Efendisine hizmet etmektedir. Efendisi ona dünyanın en tatlı yemeğini yapmasını söyler. Ezop, dil yemeği yapar götürür. Daha sonra dünyanın en acı yemeğini yapmasını emreder. Ezop yine aynı yemeği yapıp götürmüştür. Efendisi nedenini sorunca şöyle açıklar

“- Efendim, insanlara en büyük saadetleri yaşatan dildir. İnsanları en büyük acılara düçar eden yine dildir.”

Hikmetin de dil ile yakın alakası vardır. Çünkü yitik malımız olan ve nerde bulursak almamız emredilen hikmetin ne olduğunu anlayamıyorsak dilbilgisi konusunda bir zayıflığımız var demektir. Ve bu gün artık “hikmet”in ne demek olduğunu hangi manaya geldiğini, Kur’an-ı Kerim’de kaç yerde “hikmet” kelimesinin geçtiğini, daha önce yaşamış alimlerin, ariflerin, müfessirlerin, muhaddislerin bu kelimeyi nasıl yorumladıklarını bilmiyoruz.

Bu gün içinde yaşadığımız sorunlarımızın, gelişmelerin, açmazların tek sebebi dilbilgisindeki yetersizliğimiz midir ? Diye bir soru sorulsa; elbette tek sebep olarak bunu gösteremeyiz. Ama unuttuğumuz, gözardı ettiğimiz, hatta pek de önemsemediğimiz bu meselenin sıkıntılarımızda önemli bir etkisi olduğuna inanmaktayız.

Buna bağlı olarak da, sıkıntı ve meselelere çözüm üretirken, çıkış noktası ararken dil konusunun ihmal edilmemesi ve üzerinde hassasiyetle durulması gerekmektedir.

Neden dil konusu bu kadar önemli ?

Bu soruya cevap aramadan mevcut şartlarımıza kuşbakışı bir göz atmak, kısaca bir değerlendirme yapmak yerinde olur. Dilbilgisi, Türkçe’yi kullanma ve kendi dışımızdakilerle iletişim kurma çerçevesinde içinde bulunduğumuz mevcut şartlar şöyle özetlenebilir

1. Son derece kısıtlı bir kelime hazinesiyle günlük hayatımızı sürdürmekteyiz. Ortalama kültür düzeyi içinde bulunanlarımızın günlük hayatı içinde kullandığı kelime sayısı 300 civarında. Bu ise ilkel kabilelerin konuştuğu kelime sayısına yakın.

2. Konuştuğumuz bu kısıtlı kelime sayısının büyük bir kısmı Türkçe değil. Günlük hayatımızda kullandığımız ithal eşyaların kökenine uygun yabancı kelimeler kullanılmaktadır. Bu ise kendi kültürümüzle ve kendi mazimizle olan bağımızı hızla koparıyor. Mesela 10- 12 yaş grubu içindeki çocuklardan gelişigüzel 100 çocuk seçilse ve ‘klip’ kelimesi ile “sehiv secdesi” kelimesi sorulsa mutlaka büyük bir çoğunluk birinciyi bilecek yine aynı büyük çoğunluk ikinciyi bilemeyecektir.

3. Bitmeyen bir dil tartışması yaşamaktayız. Bir kısım insanlar Türkçe’nin sadeleşmesini, içinden yabancı kelimelerin çıkarılmasını istemekte. Diğer bir kısım ise ısrarla eski kelimelerin kullanılması gerektiğini savunmakta. Arada kalanlar ise her ikisinden mahrum kalmış durumda, gün geçtikçe daha dilsizleşmektedir.

4. Ülkemizde dile bağlı olarak bir kamplaşma yaşanmaktadır. Nerdeyse birbirinden farklı dilleri konuşan, sadece dünya görüşleri değil, gelenekleri,

kültürleri, düşünme biçimleri, olaylara karşı tepkileri farklı insanlardan oluşmuş bir toplum görüntüsü içindeyiz. Bir gruba mensup şairin şiirini diğer gruptakiler anlamamakta, yazarı okumamakta söyleneni dinlememektedir.

5. Bu durumun bir adım ötesi insanların zihinlerindeki kavramlarında farklılaşmasıdır.

6. Necip Fazıl öleli yıllar oldu. O'nun yerine geçecek bir şairimiz yetişmedi. Başka kamplarda da durum farksız. Kültürel dünyamız hangi dünya görüşüne bağlı olursa olsun hepsinde müthiş bir sığılık içinde. Kısır ve verimsiz. Bütün insanların beğenip takdir edebileceği güçte eserler meydana çıkmıyor. Değil bütün dünyada kendi dar coğrafyamızda bile geneli kucaklayan yeni eserler yok. Bazıları müzikte, şiirde, edebiyatta, hatta sanatın bütün dallarında kötü birer taklitçi. Türkiye'de en çok satan yeni kuşak yazarlardan birinin Nobel'e aday gösterilen (!) son romanı meğerse Güney Amerikalı bir yazardan kopya imiş.

7. Halkın büyük bir çoğunluğu konuşma özürü. "Çerçeve" kelimesinin aslının Farsça "Cıhar-çuve=Dörtköşe" kelimesi olduğunu bilmeyebiliriz. Lahmacun kelimesinin aslının Arapça "Lahm:et" ve "Accun: Ekmek" kelimelerinden geldiğini de pek öyle bilmemize gerek yok diyelim. Keza "maydanoz kelimesin aslı "Mide rahatlatıcı ot: Midenavaz" olduğunu, "Merdiven" kelimesinin "Ayakla çıkılan yer" anlamına "Merd-i gaan" olduğunu da bilmiyoruz diyelim. Ancak "Mütavazı" kelimesini "Mütevazi" şeklinde kullanırsak yanlış olduğunu bilmeliyiz. Arapça cemi': çoğul olan bir kelimeyi Türkçe çoğul eki "ler" veya "lar" ekleyerek kullanırsak fahiş bir hata yapacağımızı bilmeliyiz. "Evliya", "veli" kelimesinin çoğuludur. Dolayısıyla anlamı "Veliler" olur. Bunu Evliyalar şeklinde söylersek "velilerler" gibi bir anlamsızlık yapmış oluruz. "Nisa", "kadınlar" demektir. "Nisalar" ne olur? "Bunları doğru olarak konuşmak ve yazmak bize ne kazandırır? Hangi

derdimize şifa olur?" Diye sorulacak olursa; elbette öncelik dilbilgisi yanlısında değil. Ama kelimelerin gerçek anlamlarını bilmeden onları gelişigüzel kullanırsak o kelimelerin anlamları üzerinde ciddi hatalar yapabiliriz. Veli ve evliya kelimesinin doğrusunu öğrenmeden kimin veli veya evliyadan olduğuna karar vermeye çalışırsak hayatımızı etkileyecek büyük hatalara düşebiliriz. Hatalar sadece bu kelimelerde değil elbette. Özellikle son günlerde çokca ve sıkca kullandığımız hem de kullanmaktan bir sömürge tadı alır olduğumuz batı kökenli kelimelerde de buna benzer hatalar yapmaktayız. "Tercih" anlamında kullanılan aslında tercihin ifade ettiği mana derinliğini kapsamayan "inisiyatif" kelimesi yanlış olarak "insiyatif" şeklinde kullanılıyor. Keza "kalite" ve "nüans" kelimeleri de cümle içinde asıllarından farklı dolayısıyla yanlış olarak kullanılıyor. "Kalite" kelimesinin bizzat kendisi ism-i faildir. Bu yabancı kelimeye "li" Türkçe isimden sıfat yapma eki eklenerek kullanılması, mesela "kalite kumaş" yerine "kaliteli kumaş" denmesi, "li" ekini mükerrer kullanmak suretiyle hem fahiş hem gülünç bir hata yapmaktır. "Kalite" kelimesini "değerli" şeklinde tercüme edersek, "kaliteli kumaş" söyleyişi, "değerli kumaş" gibi bir garabet olacaktır. Nüans aslında fark demek iken "nüans farkı" şeklinde sıkça kullanılmaktadır. Örnekleri çoğaltmak mümkün. Ancak bu babda yapılan en fahiş hatalar eski kelimeleri anlamlarının değilse bile yerlerinin dışında kullanılmasıdır. Büyükler küçüklere "rica eder". Çünkü "etmek" aynı zamanda bir emir ihtiva eder. İçinde emir olduğu için küçüklere büyüklere asla "rica" edemezler ancak "istirham" edebilirler. İstirhamda isteme şekli "emren" değil "hürmeten" dir. Yine küçüklere büyüklere herhangi bir şeyi sunuşu "arz" dır. Büyüklerin küçüklere sunuşu ise "buyurmak" olacaktır. Bu iki kelimeyi üst düzeyde insanların bile yanlış kullandıklarına şahit olmaktayız. Mesela küçük büyüğe "biraz önce söylediğiniz gibi" şeklinde bir cümle kurmayı

tasarlıyor. İşin içine biraz da edebiyat karışsın diye olacak, “söylediğiniz” kelimesini kaba buluyor, daha ince, daha kibar bir kelime olsun istiyor. Ve “Biraz önce arzettiğiniz gibi” diyor. Bu doğrudan doğruya karşıdakine “sen benden küçüksün” anlamına gelir. Ancak muhatap küçük bile olsa nezaketen “arzettiğin gibi” denmez. Belki arz etmemiştir, “biraz önce buyurduğunuz gibi” denmesi gerekmektedir. Bu konu biraz da konuşma adabına girmektedir. Konuşma adabı daha müstakil ve daha uzun bir başka konu olabilir. Ancak yine de kelime dağarcığının yetersizliği ve buna rağmen anlamı bilinmeyen kelimelerin kullanılma merakı bu hataların oluşmasında en önemli etkidir. Yoksa resmi konuşmaların dili, kitap dili, yazı dili, günlük konuşma dili elbette ki birbirinden farklı olacaktır. Günlük konuşmalarımızda en az gerekli olanı tespit etmeli ve o seviyeye yükselmek için çaba sarf etmeliyiz.

8. Bütün bunların sonucu bireylerin modern hayatın dayatmalarıyla düştükleri yalnızlaşma ve çatışma ortamı gün geçtikçe etkisini daha çok artırmaktadır. Kelimelerin ortak kullanılan bir dil haline dönüşebilmesi mümkün olsaydı insanlar birbirlerini daha kolay anlayacaklar çatışma ortamının etkisinden daha çok kurtulacaklardı.

9. Bir çok tartışma ve çatışma sırf bu sebepten kısır döngüye dönüşmüş durumdadır. Adeta sağırklar diyalogu gibi birileri sürekli birşeyler söylemekte, muhatapları da sürekli bunlara itiraz etmekte karşı çıkmaktadır. Mevlana Celaleddin-i Rumi Hazretleri Mesnevi’de şöyle bir hikaye anlatır: Üç arkadaş beraberce seyahat etmektedirler. Biri Türk, ikincisi Arab, üçüncüsü Rum’dur. Paralarını birleştirip yiyecek birşeyler alacaklardır Her üçü de kendi dillerinden alınacak şeyin adını söyler. Anlaşamazlar. Kavga etmeye başlarlar. Kavga büyür. Fakat gereksiz yere kavga etmektedirler. Çünkü aslında her üçü de ‘üzüm’ yemek istemektedirler. Fakat “üzüm”e Türk

“üzüm” derken Arab “mab” demekte, Rum da yine kendi dilince üzüm istemektedir. Bu kelimelerin anlamının üzüm olduğunu bilmedikleri için sürekli birbirleriyle tartışır. Anlaşamazlar. Eğer anlaşabilecekleri bir ortak dil tespit edebilselerdi veya kullandıkları kelimenin ne anlama geldiğini açıklayabilselerdi kavga çıkmayacaktı. Her üçünün de aynı şeyi istediklerini anlayacaklardı. Maksat hasıl olacaktı. Dilde yaşanan kargaşa biraz da sosyal kavgaların çıkmasına -veya uzamasına- neden olmaktadır.

10. Dildeki kısırlaşmanın iç dünyamızla ciddi bir bağlan tısı vardır. Günlük konuşmalarımızda kullandığımız kelimeler genellikle kullandığımız maddi eşyalarla ilgilidir. Yani günlük yaşantımız konuşmamızı etkiler. Bu ise haliyle kullandığımız kelimeleri belirleyecektir. İç dünyamızda, maneviyatımızda, ruhumuzdaki gelişmeler de aynı şekilde konuşmalarımıza, konuşurken kullandığımız kelimelere yansiyacaktır. Kelime dağarcığımızın daralması bir anlamda zihnen gerilememiz bir diğer anlamda maneviyatımızın çoraklaşması demektir. Bu hem sebep hem de sonuçtur. Mesela halkın arasında bir kelimenin hızla yayıldığını adeta “ağızlarda sakız olmak” deyimine uygun, küçük büyük, tahsilli tahsilsiz, kadın erkek herkesin aynı kelimeyi sıkca kullandığına şahit oluruz. O kadar ki kelimenin bu kadar sık kullanılmasından bizar olur, “yeter artık” diyecek hale geliriz. Hemen taze bir örnek olarak “olay” kelimesini gösterebiliriz. Bu kelime o kadar sık kullanılıyor ki duyduğumuz anda içimizi sıkıntı basıyor. Sebepleri üzerinde biraz düşünersek göreceğiz ki, ağırlıklı sebebi halkın kullandığı kelime sayısının veya kelime dağarcığının yetersizliğidir. “Olay” kelimesi bir çok başka kelimenin yerine kullanılabilirdi için bu kadar sık tekrar edilmektedir. “Vukuat, hadise, olgu, süreç, mesele, konu, mevzu, şey, anlatılan, meydana gelen, söylenen, hatırlanan, düşünülen, hayal edilen, istenen” ve buna benzer bir çok kelimenin yerine sadece

“olay” demek kolay olduğundan olsa gerek bu kelime başlı başına bir “olay” haline gelmiştir. Keza, “baz” ve “bazında”, “söylem”, “süreç” de olur olmaz, gerekli gereksiz, anlamında veya anlamı dışında, veya yakın anlamında, hatta çoğu zaman tahmin edilen anlamında kullanılmaktan nezeldi. Harcıalem, ciddiyet kaybına uğramış kavramlar halinde dönüştü. Cümlelerin içinde geçtiği anda konunun güvenilirliği kaybolmaya başladı. Sıra söylenenin “altını çizmeye” geldi.

Elbette manevi dünyamız, kalbimiz, aklımız, zihnimiz, ruhumuz etkinliklerini artırabilse bunları ifade etmekte daha farklı kelimeler kullanmak, bulmak zorunda kalacağız.

11. Veya biz bunları yaşamaktayız ama ifade edecek kelime bulamadığımızdan akım şiddeti düşük ışık gibi söndü sönecek gibi zayıf bir hal olarak kalmakta. Böylece daha maddi dolayısıyla geçici ve kaba bir hayat yaşamaktayız. Ruhun terakki edememekteyiz. Ruhun terakki edemeyenin madden terakki etmesi ise muhaldir.

Böyle özetlenebilecek mevcut şartları aşmak için yine günün moda deyimleriyle şu “çözüm önerilerinde” bulunabiliriz.

1. Öncelikle “dil” in önemini kavramalıyız. Konuşmak sadece ihtiyaçlarımızı temin etmek için başvurulan bir yardımcı kaynak değildir. Eğer konuşmak sadece böyle bir işlevle sınırlı olsaydı üzerinde bu kadar önemle durulmasına gerek kalmazdı. İnsanlar basit işaretlerle de maksatlarını ifade edebilirlerdi. “Kelam” Allah u tealanın hem subuti sıfatlarından biridir hem de esma-i hüsnasından biridir. Allah kelimdir. Dilsiz değildir. O’nun konuşması lafza ve sese muhtaç olmaksızın vukua gelir. İnsanların konuşmasına asla benzemez. Ancak Hz. Musa (AS) ile Tur dağında konuşmuştur. Bu yüzden Ulu’l-azm Peygamberlerden olan Hz. Musa “kelimullah : Allah-u Teala ile konuşma şerefine nail olan”dır. Keza Hz. Peygamber (SAV) ile miracta “kabe’l-kavseyn” kadar yaklaşmış ve konuşmuştur. Her namazda

kaidede okunan “ettehiyyatü” bu konuşmadır. Konuşma insanın yaratılışında ilk adımlardan biridir. Cenab-ı Hakk Hz. Adem’i yarattıktan sonra [ona isimleri öğretti. Melekler “Yarabbi yeryüzünde kan dökecek ve fitne çıkaracak birini mi yaratacaksın dediklerinde, Hz. Adem’e öğrettiği isimleri sordu. Hz. Adem söyledi. Meleklerle de sordu. Melekler “Ey bütün noksanlıklardan münezzehe olan Rabbimiz, biz senin öğrettiklerinden başka bir şey bilmeyiz” dediler / Bakara Suresi] Buradan anlamamız gereken birinci nokta insanın meleklere üstünlüğü öncelikle isimleri bilmek noktasındadır. Bu adeta bir imtihandır. Melekler imtihanı kaybetmiş, Hz. Adem yani insan imtihanı kazanmıştır. İsimleri bilmek ve onları söyleyebilmek insan olabilmenin, veya insan özelliği taşımanın ilk şartıdır. Dolayısıyla konuşmak insanı diğer canlılardan ayıran fasıl noktasıdır. Ki Filozoflar “insan konuşan hayvandır” tanımını hep kullanmışlardır.

2. İnsan olabilmek için konuşuyor olabilmek gerekiyorsa günlük hayatımızda bu konunun ağırlıklı bir şekilde yer alması gerekir. Çünkü insanın her şeyin iyisini daha güzelini daha üstününü arzu etme hırsı ve tutkusu hep maddi şeylerle sınırlı kalıyorsa, bu konuda kendini asıl insan yapacak noktalar üzerinde gereği kadar durmuyorsa ortada ciddi bir yanlışlık var demektir.

3. Dilin önemi insan olmak hasebiyle başladığına göre “anadil” konusu da bir o kadar önemlidir. Ancak burada insanı doğruya götüren, bilmediğini öğreten her kelimenin anadiline ait olsun olmasın büyük önemi olduğu gerçeği herkes tarafından kabul edilmelidir. Bu konunun biraz daha açılması bakımından konuyla ilgili uzmanların görüşlerine bir göz atmakta fayda olacaktır.

Elmalı’lı M. Hamdi Yazır, kelimeyi şöyle tanımlıyor:

“Kelm, sem-i veya basar iki histen biriyle idrak olunan bir tesirdir. Yani görülerek veya işitilerek algılanan her şeye kelime

deniliyor. Kelimenin bir diğer açıklaması da kelime, gerek semî (duymak) gerek basar (görmek) tesiri altında bir mana telkin etmek haysiyetinden daha geniştir. Yani ağızdan çıkan manalı sesler veya kitapta yazılan manalı hatlar kelime olduğu gibi dünyaya şöyle bir bakıldığı zaman gözümüz çarpan veya gözümüzden gönüle geçip bizde bir takım duyguların uyanmasına vesile olan her varlık birer kelimedir. (Hak Dini Kur'an Dili)

Türkçe'nin önemli dilbilimcilerinden Mehmet Kaplan yakın tarihte Türkçe'nin geçirdiği değişimlerle ilgili olarak şu yorumu yapıyor

[Ahmet Haşim'in Türk toplumuna getirdiği yeniliği şöyle açıklayabiliriz. İkinci meşrutiyet devrinde Türk şiiri güzellik duygusunu bir yana bırakarak çeşitli sosyal davaların emrine girmişti. Tevfik Fikret yeni bir ahlak anlayışının, insanlık anlayışının ve insanlık görüşünün öncülüğünü yapıyorsa Mehmet Akif İslam birliği idealini Mehmet Emin ve Ziya Gökalp Türkçülük ve Turancılık ideolojisini muhafaza ediyordu. Fecr-i Ati grubuna dahil olan şairler gerçi sanatta güzelliğin esas olduğuna inanıyorlardı. Ama içlerinde Ahmet Haşim müstesna gerçek şair yoktu. Mütareke yıllarında Yahya Kemal ile Ahmet Haşim ideolojik ve didaktik fikirlere asla yer vermeyen halis şiir vücuda getiriyorlardı.]

Dilbilimci Mehmet Kaplan'ın sadece şiirle, saf şiirle uğraştığından, bazı ideolojik kamplaşmalara girmediğinden dolayı övdüğü Ahmet Haşim bütün iyi şairler gibi dili kullanmakta örnek alınacak özelliklere sahip demektir. Bundan dolayı şiirle veya sosyal görüşü yönüyle değilse bile "dil hakkında" ki düşüncelerini dikkate değer bulunmalı. Şöyle diyor:

"Melali anlamayan nesle aşına değiliz"

unutulmaz mısraının şairi Ahmet Haşim; düşünce ve görüşlerini topladığı ünlü eseri "Bize Göre" de :

[Hiç bir şey lisan kadar bir ağaca benzer değildir. Lisanlar tıpkı ağaçlar gibi

mevsim mevsim rengini kaybeden ölü yapraklarını dökerler ve tazelerini açarlar. Lisanın yaprakları kelimelerdir.] (Bize Göre - Ahmet Haşim)

Bu benzetme bizi uzun yıllardır süregelen "sadeleşmiş Türkçe" tartışmalarının içine götürüyor. Lisanı her an taze!enen, ölü yapraklarını döküp yeni yapraklar açan ağaç gibi düşünmek Türkçe'nin sadeleşmesi•macerasında hem bir açılım hem de bir tarafın içine sokmaktadır. Bu konuyu daha sağlam bir zemine oturtmak için tarihi seyri içinde daha geriye gitmek, değişimin lisanla ilgili bölümünü değil; sosyal, siyasal, kültürel boyutunu da göz önünde bulundurmamak zorunluluğu doğmaktadır. Hiç bir gelişmeyi diğer bölümlerden ayırarak tahlil yapamayız. İç içe geçmiş halkalar gibi düşünürsek hiç bir halkanın diğerinden ayrı ve bağımsız olamayacağını görürüz.

Osmanlı'nın duraklama, gerileme ve çöküş dönemlerinde gidişe çözüm aranırken hep, yüzler sanayi devrimini gerçekleştiren Avrupa'ya dönmüştü. Yeni birşeyler aranırken suç eskinin üzerinde kalır. Bizim toplumumuzda "eskiye düşmanlık" olgusunun bilinçaltı bir nevroz gibi yüzyıllardır sürüp gitmesinin en önemli nedeni budur. Dil bu düşmanca tavırdan kendini kurtaramazdı. Öyle de oldu. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte değişen toplumsal kurumlar arasında Türkçe önemli bir yer tuttu. Yukarda sözü geçen Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul, Ömer Seyfettin gibi isimler, Fecr-i Ati ve Milli Edebiyat diye anılan dönemlerden miras aldıkları sadeleşmiş Türkçe hedeflerini daha ileri merhalelere taşıdılar. Bu gelişmelerin sonucunda Türk Dil Kurumu tesis edildi. Hızla -biraz da gaddarca- Türkçe'ye yerleşen ve kullanılan Arapça, Farsca kökenli kelimeler çıkarılmaya başlandı. "Öztürkçe" tanımlaması da dilimize o zamanlar girdi. Bir kelimenin ne kadar "öz" olduğunu belirlemekte kesin bir kıstas koyulamadığı için önce Göktürkçe, Uygurca gibi Türkçe'nin ölü zamanlardan kalmış

dönemine gidildi. Bu sonuç vermeyince kelime uydurma dönemi başladı. Nihayet “Türkçe’ye dışardan girmiş kelimelerin hepsini ç:karmaya gerek yok. Bu kelimelerin bir çoğu geldikleri dile daha önce Türkçe’den girmişti” denildi. Bu ifadeye bilimsellik katmak için de -“Güneş Dil-Teorisi” adı verildi.

Bugün genel yapımızda hissedilen her türlü sancı biraz bu maceraya dayanır. Asla da uzlaşma noktası bulunacak gibi görünmemektedir. Arada “biraz o taraftan olmak lâzım, biraz da bu taraftan” diyenleri de kapsayan geniş bir yelpaze kendi içinde mücadele ederken, kendi görüşünün daha doğru olduğunu ispata çalışırken, Moğol istilasası gibi, günlük hayatın içine Amerikanca (Özellikle İngilizce değil, Amerikanca) kelimeler doluştu. Aslında buna doluşma kelimesi yeterli bir tanım değil, işgal etti. Tıpkı düşman ordularının ülke topraklarını işgali gibi bir işgal hareketi yaşandı. El’an günlük hayatımızda kullandığımız kelimelerin yarısından fazlası bu türden kelimelerdir. Haliyle görünüşte Türk ve Müslüman, ama zihninde ruhunda değer yargılarında Amerikalı’ ya benzer bireylerden oluşmuş bir toplumda yaşamak zorunda kaldık. Hangi kelimeleri kullanıyorsak o kelimelerle düşüneceğimizi ve davranışlarımızı düşüncelerimizin yöneteceğini unuttuk.

Peki bu noktaya gelirken Türkçe’nin yapısı ve tabii seyri hakkında hiç kimse bir şeyler söylemedi mi? Söyledi muhakkak. Fakat dinlenmedi. Mesela Ali Karamanlıoğlu - Türk Dili isimli eserinde şu önemli noktalara değinmektedir:

[*Dili bir gerçek olarak kabul etmelidir. Şivemizin de kopup geldiği Türk dili tarihine bir göz atarsak İslam’ın kabulünden sonra dile çok sayıda yabancı kelime girmiş olduğunu görürüz. (...) Bir zamanlar Arapça, Farsça hatta Fransızca kelime kullanmaktaki ifrat gibi bugün de dili özleştireceğiz diye bir başka yönde aşırılaşma gidilmektedir. Dünyada basit kabile dilleri dışında öz bir dil hele öz bir*

kültür ve medeniyet dili yoktur. Yaşayan Türkçe’nin halka mal olmuş herkesçe anlaşılabilir kelimeleri aslı yabancıdır diye zorlanmamalıdır. Çünkü mesele yalnızca bir kelime değişikliğinden ibaret değildir. Atılmak istenen kelime ile yapılmış bir çok deyimimiz atasözümüz vardır. Akıl ve us aslında aynı anlam ifade etse de bugün akıllı ile uslu aynı şey değildir. Bu, dili zenginleştirmeye değil kısırlaştırmaya götürür. Halbuki bize her kavramı karşılayabilecek zengin bir dil lazımdır.

Buna mukabil Osmanlıca’ya veya eski dile hasret yahut katı bir kaideciliğe bağlanmak da doğru değildir. Türkçe kök ve eklerle usulüne göre yapılmış ve tutmuş güzel kelimeler vardır ki yeni kelime uydurma kelime diye bunların hepsini kötülemek de doğru değildir. Özellikle terim niteliğinde olanların Türkçe yeni karşılıkları kullanılmalıdır. Bunların arasında dilbilgisi kaidelerine uygun olmayanlar da olabilir; eğer o ilim dalında veya mesleğinde benimsenmiş ise ısrarla yanlışlığı üzerinde de durmak gereksizdir. Mesela günlük dile de giren askeri terimlerin çoğu böyledir. Eskileri unutulmuş genel kurmay, subayın, albayın, yarbayın kimse doğruluğu yanlışlığı üzerinde durmuyor. Çünkü dil sadece dilbilgisi kaideleri ile gelişmiyor. Zaten dilbilimi ilerledikçe dile sadece dilbilgisi kurallarının hakim olmadığı, başka sebepler de bulunduğu anlaşılmaktadır. Yukarıdaki örneklerin askeri emirle kullanıldığı da iddia edilemez. Başka örnekler de bulunabileceği gibi, bir ara tekrar “Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti” dönüldüğü zaman bile halk; “Genel Kurmay Başkanlığı” demeğe devam etmiştir. Bildiri dururken beyanname dememelidir artık, Ancak yeni terimler seçilirken de Türkçe ve Türk milletinin zevkine aykırı davranılmamalıdır.

Bundan sonra dilde yapılacak iş iki yönde gelişmelidir. Artık mücadeleyi, dile yerleşmiş, halka mal olmuş, konuşma diline girmiş, herkesçe anlaşılabilir eski

yabancı kelimelerden, bugün batı dillerinden yeni girmekte olan yabancı kelimelere kaydırmalıdır. Kitap, defter, radyo, tren vb.'ni dilimizden de hayatımızdan da çıkarmaya çalışmak boşunadır. Ama restoran, kuaför, brifing, rezervasyon ve buna benzerlere karşı çıkılabilir ve çıkılmalıdır; Bunların eskiden dilimizde kullanılan karşılıkları varsa onlar canlı tutulmaya çalışılmalı; yeni kelimeler giriyorsa, derhal uygun, güzel karşılıklar bulunmalıdır. Ama biz bunun yerine Türkçe kelimeleri tekrar Türkçeleştirmeye uğraşıyoruz. Mesela “bütün” yerine; olur olmaz “tüm” kelimesini kullanmak gibi. Acaba hangisi daha Türkçe?

Türkçeleştirme gayreti ilim terimlerinde sürdürülmelidir. Çünkü şimdi bu daha gerekli ve daha kolaydır. Terimler genelde

gündelik hayatta kullanılmayan ancak o ilimce meslek dalında çalışanlarca kullanılan sözler olduğu için Türkçeleştirilmeleri fazla zor olmaz. Terimler içinde de çok yaygın olanlara dokunulmamalıdır.

Asıl yapılacak iş hastalığın belirtilerini değil, sebebini ortadan kaldırmaktır. Bu da millette, yetişen yeni nesillerde bir dil bilinci yaratma olur. Nasıl bir zamanlar terkipli konuşmak, süslü yazmak, yabancı kelimelerle lügat paralamak marifet sayılmışsa, bugün de bazı yabancı sözleri, yeni sözleri olur olmaz kullanmak özentisi vardır. Bir yazının bütünüyle sade dil ilkesine, Türkçe zevkine göre yazılması önemlidir. Yoksa araya birkaç tane “tüm”, “yada”, “neden”, örneğin serpiştirmekle değil.]

CANIM İSTEDİ

Özgür Taşçı

Türkçe’de sözcükler anlam bakımından “anamlı sözcükler” ve “görevli sözcükler” olmak üzere ikiye ayrılır.

Tek başına bir anlam ifade eden sözcükler (isim, sıfat, zamir, zarf, fiil) anlamlı sözcükler, tek başına bir anlam ifade etmeyen; ancak cümle içinde diğer sözcüklerle kurduğu ilişkiye göre bir anlam kazanan (edat, bağlaç, ünlem) sözcüklerde görevli sözcüklerdendir.

Sözcük, evrendeki soyut ve somut varlıklara ya da bir harekete (eylem) karşılık olarak kullanılan ses birlikleridir. Her kelime bir varlık ya da eylem karşılığı olarak kullanılır. Sözcüklerin taşıdığı bu anlam zamanla cümle içerisinde, bir ihtiyacı karşılamak maksadıyla, kendi anlamının dışında yeni anlamlar kazanır.

Dilimizdeki kimi sözcükler tek nesne ya da kavramın karşılığı durumundadır. Bu özellikteki sözcükler hangi cümlede kullanılırlarsa kullanılınsınlar aynı anlamı taşır. Kimi sözcükler vardır ki, kullanıldığı cümleye göre yeni yeni anlamlar ihtiva eder. Bunun nedeni dildeki sözcük sayısının sınırlı, buna mukabil kavram ve nesnelere çokluğudur.

Önceleri her kavram ya da eyleme bir sözcük ilkesi söz konusuken toplumların gelişmesi ve ihtiyaçlarının artmasıyla her kavrama ayrı bir sözcük bulma zorluğu ortaya çıktı. Böylece bir sözcükte birden çok kavramı karşılama zorunluluğu ortaya çıktı. Bu da sözcüklerin ÇOKANLAMLI olmasını sağlamıştır.

Bir sözcüğün temel anlamının (sözcük anlamı, ilk anlamı) dışında; ancak temel anlamıyla az çok yakınlık taşıyarak kazandığı yeni anlamlara YAN ANLAM denir. Çok anlamlılık sözcüklerin yan anlamlar kazanmasının sonucu olarak doğmuştur.

Türkçe’de sözcüklerin oluşunu;

- a) Soyut anlamlı sözcüğe eklenen yeni soyut kavramlar
- b) Soyut anlamlı sözcüğe eklenen yeni somut kavramlar
- c) Somut anlamlı sözcüğe eklenen yeni somut kavramlar
- d) Somut anlamlı sözcüğe eklenen yeni soyut kavramlar sağlar.

Şimdi bu bilgilerin ışığı altında CAN sözcüğünün kazandığı anlamlara bir göz atalım.

Can sözcüğünün sözlük (temel) anlamı: ”İnsan ve hayvanlarda yaşamayı sağlayan ve ölümlü vücuttan ayrılan madde dışı varlık.”⁽¹⁾

“*Can çıkmayınca huy çıkmaz*’ atasözünde bu anlam vardır. özcüğün bu anlamının yanında kazandığı yan anlamlar (çokanlamlılık) da vardır:

- YAŞAMA, HAYAT:

Canını feda etmek, canından bezmek deyimlerinde olduğu gibi.

*Aşkın bahrine dalmayan
Canını feda kılmayan
Senin cemalin görmeyen
Ebedi gülmez Allah'ım.* ⁽²⁾

(Yunus)

*Ey derde derman isteyen
Yetmez mi dert derman sana
Ey râhat-ı cân isteyen
Kurban olandır cân sana* ⁽³⁾

(N.Mısrî)

*Canım kurban olsun senin yoluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed* ⁽⁴⁾

(Yunus)

- GÖNÜL:

*Hûb cemâlin bir kez düşte seyretsem
Ya Muhammed canım arzular seni* ⁽⁵⁾

(Yunus)

*Çirkin bana kurban bende güzele
Can sever güzeli maldan ziyade* ⁽⁶⁾

(Karacaoğlan)

GÜÇ, DİRLİK

Can boğazdan gelir. (Atasözü)

KİŞİ :

Benimle beraber dört canız. (F.R. Atay)

RUH:

*Alma canım alınca / Canım tenden ayrılınca
Yalnız kabre varınca / Ya ben kime yalvarayım.*

(Yunus)

*Alma tenden canımı / man Allah'ım aman
Görmeden cananımı / Aman Allah'ım aman*

SEVGİLİ:

*Yunus canın şükranına / Kurban etsin canane
Atma daim hicrane / Amanın Allah'ım aman*

*Mesken-i cânân mesken-i cânân
Olsa acep mi şimdi bu gönlüm.*

(H. B. Veli)

*Canlar içinde cânân / Meadın ilm-i irfan
Ceddim o pirim sultan / Sensin Ya Resülüllah.*

(Bkz. MAH. Hüdai)

*Sevdim seni hep cânlara cânan diye sevdim
Bir ben değil alem sana kurban diye sevdim*

H. B. ÇANTAY

Can sözcüğü tasavvuf terimleri arasında da yerini almıştır. Buna göre: "İkrara yeni gelen dervişe ıtlak olunur. Mevlevî asitânesinde cân, postunda üç gün oturup kalıp kalmayacağını düşünür;ondan yapabilirse kalkıp hizmete soyunurdu.

Cân, saka postunda iki diz üzerinde murakabe vaziyetinde oturur, diğer cânların hizmetlerini seyrederdi. Mecbûriyet olmadıkça konuşmazdı. Bir şey de okumazdı. Hizmette soyunduktan sonra ayakçı olur bilâhare gösterdiği kabiliyet mertebesinde, derece derece terakki eylerdi. ⁽⁷⁾

Bu sözcük Bektaşilik ve Mevlevilik'te "tarikat kardeşi" olarak da kullanılır. (TDK. Türkçe Sözlük,Ankara, 1988)

Divan edebiyatında cân, aşğın elindeki tek nakittir. Onunla sevgilisinin aşkını satın almak ister. Sevgilinin aşkıtan yüz çevirmesi canın (ruhun) bedeni terk etmesi gibidir. Sevgilinin dudağı cân-bahş (can bağışlayan) bir özellik taşır. Tabii bu dudaktan çıkan aynı niteliğe

bürünür. Aşık canını ortaya koyar, canıyla oynar ve onu kurban eder. Aşığın binlerce canı olsa yine de sevgili uğruna hepsini feda etmeye hazırdır.

Can sözcüğü birçok tamlama ve deyim kurarak çeşitli yönlerden ele alınır.

Çeşm-i cân : Dudak

Ayine-i cân : Yanak

Can-perver: Ruh besleyen,gönül açan

Cân-siperâne: Canını feda eden

Can-bahş: can veren, cana can katan

Can vermek, can korkusu, canı yanmak, can kulağıyla dinlemek, canlı cenaze, can sağlığı, can yoldaşı, can sıkıntısı, canını vermek, canı tatlı bunlardan bazılarıdır.

Can, Hz. İsa'nın ölüleri diriltme mucizesi dolayısıyla da çoğu zaman onunla birlikte anılır ve sevgisiyle İsa (mesih) diye kitap olunur. ⁽⁸⁾

KAYNAKÇA:

1. Türkçe Sözlük, TDK, Ankara 1988.
2. Gönül Pınarı, M Necati Bursalı, Çelik Yay. İST. 1993
3. Age.
4. Age.
5. Age.
6. Karaca Oğlan, Cevdet Kudret, İnkılap Kit. İST 1985
7. Osmanlı Tarih Terimleri ve Terimleri Sözlüğü, MEB, Ank. 1983
8. Ans. Divan Şiiri Sözlüğü, Dr. İskender Pala, Kültür Bak. Yay. Ank. 1989

“Topum Kirlenir Amca”!

Ahmet Kerem Aksu

Geçen yıl bir dostumla ailece bizim köye gitmiştik. Bir ilkyaz günüydü ve her yer yemyeşildi. Toprak, yeşil bereketini hiçbir karşılık beklemeden sunuyordu insanlara. (Mevlana, mütevizilikte “toprak” gibi olun, buyurur. Sehavette (:cömertlikte) Güneş gibi, kusurları örtmekte, gece gibi...)

Çocuklar, susuz bir yolcu gibi saldırmışlardı çiçeklere, çimenlere. Anneleri ise, ağaçların altında oturmuşlar, koyu bir sohbetin içinde kentten şikayet eden bir sürü lakırtıyla bakıp duruyorlardı çevrelerine. Kiminin elinde birkaç çiçek, kiminin elinde bir yeşil parçası... İnsan doğaya çıkınca önce kuş seslerini anımsıyor. B ir aralık bizim afacanlardan birisi yorulmuş olmalı ki yanımıza geldi yanımıza. Plastik topunu bir türlü bırakamıyordu elinden.

“Baba” dedi. “ne kadar da çok kuş varmış. Bu kuşlar hep insanların yanına gelip ötüyorlar değil mi? Oysa İstanbul’da hiç kuş yok.”

Haklıydı çocuk. Dikkat ediyorum da şu kent çocukları günlerce hatta haftalarca hiç kuş göremeden yaşıyorlar. Nasıl görsünler ki ! (Çocuklar için yazarların hikayelerinde yine kuşlar,kuzular,yemyeşil çayırlar,masmavi gökyüzü, denizler, çiçekler,ağaçlar bulunmasın?) Zavallıcıklar pencereden baktıklarında bir yeşil ağaç, bir tutam gökyüzü bile göremiyorlar. Ancak, cami avlusuna yada deniz kenarına götürülürse güvercinlerle, martıları görebilme şansları var.

Kentli anneler,babalar! Lütfen çocuklarınıza gösterin. Söz gelimi İstanbul’da yaşıyor iseniz bir parça ekmek alın elinize ve tutun çocuğunuzun elinden, gidin denize; marılara bakarken ekmek atıverin.

“Oysa İstanbul’da hiç kuş yok” diyen çocuğa sordum:

-Topunu niye bırakmıyorsun yere? Bırak yere, rahat et.

Aynen şu cevabı verdi bana.

-Topum kirlenir amca!

İrkildim ve şaşırdım. Bu küçük yaramaz dalga mı geçiyor acaba, dedim içimden. Yooo, hayır gayet ciddiymi. Üstelediğimi görünce “*bunlar kent çocuğu amcası. Top hep evin içinde oynanır. Dışarı çıkarılınca da yere bırakılmaz, işte böyle!*” dedi ve gülümsedi babası. Neden sonra birlikte kalktık, biraz top oynadık ve alıştı çocuk yere topunu bırakmaya.

Bütün gün, çoluk çocuk kentin kuru ortamından uzak kalmanın özgürlüğünü yaşadık.

Arif Ay’ın “Kış Güneşi” hikayesindeki cümlelerle bitiriverelim:

-Bak resim yaptım, anne

-Ne resmi?

-Kuş anne kuş.

Görmedin mi? Uçtu.

Kadın gülümsüyor. Güneş, camdan içeri sızıyor. Çocuğun yanaklarında donup kalıyor.

“ (Saat 24’te Saksafon dersi, s.47)

2.Kitap : **SOFİ'NİN DÜNYASI**

Mehmet Harputlu

İlk kez “*Sofies Verden*” adıyla 1991 yılında Oslo’da basılmış. Elimizdeki kitap Türkçe’de Şubat 1997 tarihli yirminci basımı. Tanıtım yazısında Korece, Rusça, Japonca Arapça gibi diller de olmak üzere kırka yakın dile çevrildiği belirtiliyor.

“*Sofies Verden*” in bire bir Türkçe karşılığı “*Sofi'nin Dünyası*” olabilir. Ama mütercimim “sofi” kelimesinin dilimizde özel isimden çok “*muttaki, mü'min, ehl-i tarik*” anlamında yaygın olarak kullanıldığından haberdar olup olmadığı şüpheli. O kadar ki bu kitap bu adıyla irtica listesine girmeye bile aday olabilirdi. Halbuki “Sofi” Norveç’de yaşayan 15 yaşında bir küçük kızdır. Sofi Amundsen. Gemici babası uzaklardadır. O annesiyle yaşamaktadır. Bir gün bilinmeyen bir kişiden belirsiz bir mektup alır. Mektupların hem geliş şekli, hem içerikleri anlaşılabilir, farklı değildir. Sorular çıkmaktadır. “*Sen Kimsin?*” “*Dünya neden yaratıldı?*” türünden cevabı zor sorular. Böylece bu sorulara cevap arayan mektuplar yağmaya başlar küçük kızın hayatına. Okulu, evi, arkadaşları ve annesinin dışarıda kaldığı yeni bir dünyaya adım atmıştır.

Bu mektuplar küçük Sofi’ye felsefe dersleridir. Her mektup Felsefe tarihinin sırasında farklı bir konuyu işlemektedir. Doğa filozoflarından başlar, Demokritos, Sokrates, Platon, Aristoteles ile devam eder. Thales’in her şeyin özünün su olduğunu öne sürüşünü, Miletoslu Anaksimenes’in hayır su değil hava diye itiraz edişini, Anaksagoras’ın her şeyin kaynağının bir tek şey olduğu tezine “atom” düşüncesiyle katıldığını, Herakleitos’un “her şey akar” diyerek her

şeyin özünde değişimin etkinliğini ileri sürdüğünü ve diğerlerini anlatmaktadır. Anlatılan önemli konuların anlaşılabilmesi için öncelikle 15 yaşındaki Sofi’nin mektupları okumasını sağlaması gerekiyor yazarın.(Jostein Gaarder, 1952, Norveçli, Felsefe Öğretmeni)

“Evren nasıl meydana geldi ? Biz Kimiz ? Neden ? Nasıl ? Niçin ?” gibi sorularla başlıyor işe. ***Evrenin sihirbazın şapkasından çıkan kocaman bir tavşan, filozofların da tavşanın tüylerinin arasından yukarılara tırmanıp sihirbazın gözünün içine bakmaya çalışan insanlar benzetmesiyle*** başlıyor işe. Bu benzetmeyi kitabın sonuna kadar kullanıyor. Çünkü ***bu sorular bütün insanları ilgilendirmekle beraber insanların çoğu tavşanın tüyleri arasında kendine bir yer seçip rahatına bakmayı tercih etmektedir. Soruları sormak ve cevaplar bulmak ise filozoflara kalmıştır.***

Sofi şöyle veya böyle felsefe tarihi dersleri veren o mektupları okuyacaktır. Okumak zorundadır. Çünkü zavallı Soficik sadece bir roman kahramanıdır. Onu varlık sahasına süren yazarın kendisine yapmasını istedikleri şeyleri yapmaktan başka seçeneği olamayacaktır.

Fakat, biz okurların o mektupları, felsefe tarihi derslerini, Sofi’ye bu dersleri veren filozofu, Sofi’nin bu vesileyle yaşadıklarını, duygularını ve düşüncelerini beraberce yaşayabilmemiz için uğraşılması gerekiyordu. Yazar da öyle yapmış. Felsefe Tarihi bilgilerini avucumuzun içine bırakıvermemiş.

Bazen posta kutusunda, bazen bahçede bir fidanın altında, hatta kocaman bir köpeğin ağzında bulunur paketler. Pulsuz ve damgasız zarfların içinden çıkan mektuplar hep umulmadık yerlerde ama mutlaka beklenen zamanlarda gizemli bir yöntemle ulaşmaktadır Sofi'nin eline. Mektupların nasıl ve nereden geldiği hep bir merak sebebidir. Büyülü bir alemde doğüstü güçlerin hayatınıza hakim olması gibi gelişmektedir bütün olaylar. Ama siz bütün olan bitenin şu anda anlayamıyorsanız da makul ve mantıklı bir sebebi olacağını hissetmektedir. Bütün mesele biraz sabır biraz çaba ile o sizi rahatlatıcak makul ve mantıklı sebebe ulaşabilmektedir.

Ya olayların mantık kurgusuna ulaşabilmek için felsefe tarihi derslerine katlanmak zorundasınız ya da felsefe tarihi derslerine sonuna kadar devam etmek istiyorsanız olayların gizemli kurgusunu sırtlamamız gerekecek.

Felsefe Tarihi derslerini mektupla sürdüren ve asla ortaya çıkmayan Alberto, Lübnan'da görev yapan Binbaşı ile kızı Hilde'i zaman zaman işin içine karıştırmaktadır. Dersler 16. Yüzyıla ve Berkeley'e ulaştığında Alberto ortaya çıkar. Artık dersler mektupla değil karşılıklı konuşmalarla devam etmektedir. Çünkü Sofi'nin Felsefe tarihiyle ilgili bilgisi gelişmiş anlatılanlara karşı sorular sormaya, tezler geliştirmeye başlamıştır. Her ne kadar Marx, Freud, Darwin üçlemesinde ve ondan sonrasında ki dönemlerle ilgili sorular Sofi'nin yaşını aşyorsa da felsefenin uzun metinlerden okunmak yerine karşılıklı konuşmalar, sorular cevaplarla öğrenilmesi okuyucu için daha cazip olur diye düşünülmüş.

Alberto Hilde'nin babası binbaşidan düşmanlık ve korku karışımı bir duyguyla söz etmektedir. Olaylar geliştikçe Binbaşı ve kızı Hilde; Sofi'nin dünyasında daha çok yer almaya başlar. Küçük kulübe, göl kenarındaki sandal, bakana göz kırpan

sihirli ayna, Lübnan damgalı kartpostallar hep Binbaşıya ait eşyalar idi.

Felsefe kursları gizemli buluşmalar, gerçek hayatın dışında gelişen olaylarla Felsefe Tarihi dersleri "**Varoluşçuluğa**" ulaşır. Felsefe tarihi derslerini veren Alberto tedirgindir. Derslerin dışında gelişen olayların hepsinin, meçhul bir diğer kişinin eliyle olduğunu ileri sürmektedir. O bu meçhul kişiyi tanımakta ve kızmaktadır. Nihayet gerçek ortaya çıkar. Bu kişi Binbaşidir. Alberto ve Sofi'nin varlığından haberdar olmaktan da öte bir konumdadır. Onların ne yapacaklarına o karar vermektedir.

Sofi ve Alberto kendilerinin aslında gerçek dünyada olmadıklarını, Binbaşı'nın kızı Hilde'in doğum günü hediyesi olarak yazılan bir kitabın kahramanları olduklarını öğrenirler. Biraz buruk biraz hüznüldürler. Binbaşı uzaktan kızına yazdığı kitabı tamamlamış evine dönmüştür. Kızı Hilde hem alışılmadık bir doğum günü hediyesi almış hem babasına kavuşmuştur. Artık Sofi ve Alberto'ya kitabın sayfalarından çekip gitmek kalmıştır.

Okuyucu burada kendini aldatılmış hissetmekten kurtulamıyor. Ne kadar hayal mahsulü olursa olsun, sonuçta okunan bir kitap, beklenen de gerçek değilse bile ciddiyet. Uzun bir sohbetin sonunda muhatabınız "bir de baktım sabah olmuş, uyanmışım" diye sözlerini bitirirse anlatılanların rüya olduğunu öğrenmenize canınız sıkılmaz mı ? Felsefe ortalama okuyucuların bile hep ilgi alanı içinde olagelmiştir. Bitmez tükenmez karşı görüşlerin içinde düşünce tarihinin seyrini yaşamak düşünceye yeni ufuklar açacaktır. Felsefe gibi biraz korkulan, biraz karşı durulan ama hep saygı duyulan bir konunun roman örgüsü içinde işlenmesi gerçekten ilginç bir yaklaşım. Anlatım tarzı, işleniş biçimine uygun. Yumuşak. Akıcı. Sırlı mektupların, gerçeküstü rastlantıların içinde gerilim mükemmele

yakın bir tempoda. Ne var ki okuyucuya muzip bir şaka edasındaki son sanki “Felsefe bu kadar da basit bir iş değil elbette” demeye getiriyor.

Kısır bir döngü ile Binbaşı ve kızının durumunu da sorgulama ihtiyacı hissederek asıl amaç olan Felsefe Tarihi derslerinden oldukça uzağa düşmüş olacağız.

Birinci kitap “Simyacı” ve üçüncü kitap “Gülün Adı” arasında “Sofi’nin Dünyası” da çok satan kitaplar listesinin başında yer almak ortak paydasında bulunuyor. Her ne kadar şu sıralar ucuz kitap işportalarına düşmüş olsalar da çok satan dolayısıyla

çok okuyucuyla buluşan bu kitapların bir diğer ortak paydası da modern çağı eleştiren düşünürün tespitine çok yakın bir yerde durmaları. Çok satıyor, çok okunuyorlar ama kalıcı değiller. Yıllar önce okunmuş, mesela bir Anne Karenina’nın, bir Sefiller’in, bir Suç ve Ceza’nın veya benzerlerinin insanı kuşatan, günlerce hatta aylarca etkisinde tutan güçleri yok. Diyor ki düşünür, modern çağda her kes meşhur olacak, amma on beş dakikalığına. Güzelim kitapların bile sabun köpüğü türü komedi filmlerine benzer şekilde bir anda parlayıp hiçbir etki bırakmadan belleklerden –ve piyasadan- yerlerini yenilere bırakıp gitmeleri ne kadar acı.

Kardelen

*Bir yudum çay / bir nefes sigara
Köpüklü kahve / telvesi dibine
ökmüş fincan
Bir dize bir şiirden
Başı ve sonu olamayan dörtlük
Bir halk türküsünden
Mavi yelek, mor düğme
Yine düştün gönlüme
Sen gönlüme düşende
Kan damlar yüreğime*

*Seher vakti kumru sesi
Bir yıldız;
Düşüvermiş ellerime geceden
Yaşadığımı anımsatıyor bana
Varolduğumu ve varlığımın devam
ettiğini*

*Ve seni getiriyor bana
Seninle kuşatıyor
Hepsinde senden bir parça
Sende hepsinden bir iz*

*Yaşama sevincim
Hüzün ve yalnızlık girdabında can
simidim
Saf ve som aşkım
Gülümse bana
Karanlığıma güneşler doğsun
İlkesiz, kuralsız, sınırsız sevdam
Konuş benimle
Çorak çölleşmiş gönlüme yağmurlar
yağsın*

*Başka dünyalardan geldim
Yalnızım, yabancıyım, çaresizim
Zamana bırakılmış sevgilere
tutsağım
Seni sevmek bilincimin özgürlüğü
Saçlarını savur, gözlerime bak, tut
ellerimi
Kırılınsın zincirlerim*

*Kardelenim,
Bahar şarkıları fısılda kulaklarıma
Buzullar çiçek açsın*

Dilruba Kutlu

BU ŞEHİRDE BEN VARIM

Coşkun Yüksel

Batık geminin silueti görünmeye başlamıştı. Okyanusun dört bin metre derinliğinde yüzlerce yıldır yatan servetin heyecanı gerçekten çok büyüktü. Kimbilir hangi fırtınayla batmış bu korsan gemisinden çıkacak mücevherler, tarihi değeri paha biçilemeyecek parçalar, altın paralar; hepsi hepsi adımı tarihe geçirecek. Ölümsüz bir isimim artık. Bu derinliğe tüpsüz elbisesiz dalmış ve bu gemiyi bulmuştum. İlk açıklamalarımı kapalı anlaşılmaz cümlelerle vermeliyim. Ne demek istediğimi kimse anlamamalı. Gazeteler, söyleşiler, özel programlar, arkası arkasına beyanatlar. Dünya çalkalanacak.

Bu sınırsız maviliğin yüzyıllardır sakladığı batık gemiden çıkan her şey benim artık. Bunların hepsi, servet, ışıllı ışıl mücevherler, benim. Hepsi benim... Ya şu insanüstü ciğerler! Bu derinliğe tüpsüz elbisesiz dalışım. Ve bir balık gibi suda yüzüyor olabilişim. Asıl buna şaşırarak dünya. Şaşkınlığından dönmeyi unutacak. Savaşlar, uluslararası yolsuzluklar, antlaşmalar, dünyayı bekleyen büyük felaketler unutulacak. Sadece beni konuşacaklar. Nasıl insanüstü bir insan olduğumu anlatacaklar. Sevincimden bağırmalı, nâra atmalıyım. Ama ağzımı açamam.

Çünkü...

Çünkü; ağzımı açarsam bütün sular boşalacak. Halbuki baştan nefesimi ayarlamıştım. Tam kuşluk vakti, bir mercan kayasının kıyısına çektiğim sandalımda soyunmuş, uçsuz bucaksız bir çarşaf gibi gözlerime serilen kıpırtısız

okyanusa atlamışçasına... bir bardak suyu ağzıma o doldurmuştum.

Dışarıda kar yağıyordu.

Sevinç çılgılığı atmak için dudaklarımı araladığımda su çeneme doğru sızmıştı. Ve nefessizliğimin yirmi ikinci saniyesinde soluk boruma hücum etti. Öksürerek püskürttüm ağzımdaki suları. Okyanusun dört bin metre derinliğinden bulunduğum binanın ikinci katına fırlamıştım. Hepsi bu kadardı.... Artık ne batık gemi kalmıştı ortalarda ne insanüstü ciğerlerim.

Oysa bu şehirde deniz yoktur ki,..

Denizden çok yüksek ve çok uzaktır bu şehir Bu şehir denizden binlerce kilometre uzakta ve kilometrelerce yüksektedir. Bu şehre durmadan kar yağıyor Karlar yağıyor durmadan pencerelere. Canım sıkılıyor Durmadan sigara içiyorum, uzandığım yatakta.

Kalkıyorum. Giyiniyorum. Kendimi dışarı atıyorum. Yürüyorum. Dar yollara sapıyorum. Şehir arkamda kalıyor Uzaklaşıyorum. Şimdi ormana giden patikadayım. Ayaklarımın altında kalan sarı papatyaları çiğnememek için dikkatli adımlar atmaktayım. Yürürken bir demet papatya topladım. Aralarında adımı bilmediğim daha başka bir çok çiçek vardı. Mavi , kırmızı yeşil renkte bir sürü çiçek. Büyük ağaçların iri gövdelerinde reçineler -ki biz çocukken onlara ağaç balı derdik- ışıldıyordu. Rüzgar yaprakların arasından süzülüyor gibiydi. Serindi ve sıcaktı. Sıcaktan çıkarıp koluma aldığım yazlık ince ceketimi giyindim. Papatyaları

verecek hiç kimsem yok. Büyük bir ağacın köküne doğru fırlattım.

Ormanın kuytuluklarına doğru yavaş yavaş yürüdüm. Yürürken ayaklarım yumuşak zemine basıyordu. İçimi bu yumuşaklıktan yaylanıp göklere doğru uçacakmışım gibi bir garip his dolduruyordu. Sonra bir su sesi duymaya başladım. Koyu renkli böğürtlenleri yeşil yapraklarının arasında saklayan sık bir dikenliğe yöneldim. Dikenliğe yaklaştıkça suyun şırıltısı arttı. Çalıları geçince içinde taşları parlayan berrak ve küçük dereyi gördüm. Etrafındaki yeşil çimenler uzanmam için beni davet ediyordu. Ceketimi çıkardım. Bütün kaslarımı gevşetecek biçimde uzandım. Ayaklarım sıkılaşmaya başlayan ayakkabılarımı sonra çoraplarımı çıkardım. Parmaklarım suya değecek kadar uzattım ayaklarımı...

Parmaklarım yanıyordu. Hayret! Hayret, bu kadar sıcak mı bu su?

Doğrudum.

Kaloriferin arasına sıkışmış parmaklarıma dokundum. Ağrıyordu.

Oysa bu şehirde ormanlar, buz tutmamış sular, yoktur ki..

Pencereye kar taneleri düşüyordu. Ufukta kar, gurutta, kar, pencerede kar var. Bu

şehre durmadan ara vermeden kar yağıyor. Kalkıp gitmeliyim bu şehirden. Küçük yol çantamı hazırlamalı, kalın paltomu giyinmeli, botlarımı çekmeli ayağıma, dışarı çıkmalıyım. Karlar üstüme üstüme yağmalı. Aldırmamalıyım. Vakit bir akşam üstü olmalı. Işıklı vitrinlerin önünden, koltuğunun altında paketleriyle acele acele yürüyerek evlerine kavuşmaya çalışan insanların arasına karışmalıyım. Yavaş yavaş yürümeliyim. Arada bir yüzüme vuran otomobil farları aydınlatmalı beni. İstasyona varan yollardan birine sapmalıyım. Karanlık yollardan geçerken istasyonun ışıklarını görmeliyim birden. İstasyonun büyük kapısından girmeli, trene binmeliyim yalnız başıma. İstasyona bakan pencerelerden bir tanesinin önüne oturmalı, ellerinde valizler taşıyan telaşlı kalabalığı seyretmeliyim, kayıtsızca. Sonra tren hareket etmeli ağır ağır. Karanlıkların içinde trenden kopan kıvılcımlar uçuşmalı. Pencerede kendimi seyretmeliyim saatlerce.

Ve bu tren adım adım, santim santim, durgun denizlerin kenarlarına, içinde yeşil şırıltılı dereleler akan ormanların kuytuluklarına doğru götürmeli beni. Bu tren beni, santim santim adım adım bu şehirden uzaklaştırmalı

Oysa, bu şehirden tren geçmez ki!....